

SZÍN PAD

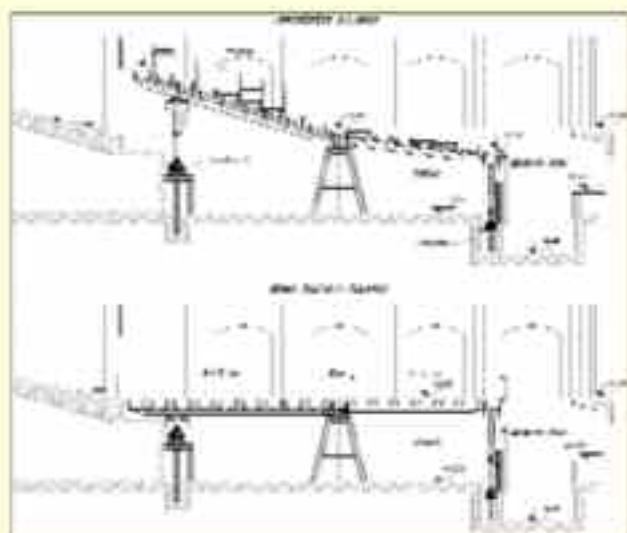
Előadóművészetek technikája

V. évfolyam 2. szám 2009. június

945 Ft

Jászai Mari Színház Tatabánya

...Ezt is mi csináltuk

4 ÖTÉVESEK LETTÜNK (Kiss István)**Rendezvénytechnika****5 FONOGRAM DÍJÁTADÓ GÁLA**

2009. február 11-én tartották Magyarország legrangosabb popzenei eseményét, a Fonogram – Magyar Zenei Díj Gálaestet. A Millenáris Teátrum színpadán, élő tv adásban fellépő, tizenegy nagyszerű előadó produkcióját rendkívül összetett technikai hátter tette emlékezetessé.

Színházalapítás**10 MINDEN KEZDET NEHÉZ...** (Simon Ottó)

A tavaly alapított Weöres Sándor Színház Szombathelyen az egykori HÉMO-ban kezdte meg működését. A színház új műszaki gárdája – a tervezéstől a beszerelésig és az üzembe helyezésig – saját maga építette ki a korszerű fény- és hangtechnikai rendszereket.

Színrevitel**16 MÁR TUDOM, KICSODA NYÁRI KÁROLY** (Kiss Péter)

A cikk valójában nem Nyári Károlyról szól, inkább koncertje kapcsán arról a jelenségről, amelynek a MŰPA Hangversenytermének műszaki személyzete volt értelmetlenül szenvedő alanya.

Kritika**19 KEVÉS A PÉNZ, AVAGY MERJÜNK KICSIK LENNI?** (Kárpáti Imre)

A 2008–2009-es színházi évad első felében sok budapesti színház bemutatója játszódik „üres tér”-ben, vagy kicsi játéktéren. Szinte díszlet nélküli előadások láthatók sorozatban.

34 MÁRTA FORGÓSZÍNPADRA LÉPHET?

A salgótarjáni József Attila Művelődési és Konferencia-központ szeptemberi színházi bemutatójához forgószínpadot terveznek.

Szcenika**35 HOGYAN LETT AZ IFJÚ, TEHETSÉGES FESTŐMŰVÉSZBŐL DÍSZLET-TERVEZŐ** (Krisztiáni István)

A sikeres Kentaur, azaz Erkel László színpadi szárnypróbálkozásait a Vígszínházban kezdte.

Technikai újdonságok**37 FÉNY-, HANGTECHNIKA, LÁNGMENTESÍTÉS****Külföldi hírek****42 EGY KIÁLLÍTÁS A SZOMSZÉDBAN** (Jerzsa Attila)**45 LÁTVÁNYOS BEMUTAKOZÁS A ROYAL ALBERT HALLBAN****Akusztika****46 GONDOLATOK AZ ERKEL SZÍNHÁZ AKUSZTIKÁJÁRÓL** (Ujházy László)

Az 1950-es évek átépítési munkái során dr. Tarnóczy Tamás akusztikus szüntette meg a nézőtér korábbi hibáit, és az opera-előadások számára egy valóban korszerű hangzási környezetet teremtett.

Followspot**23 MÁR ITT AZ ÚJ KORSZAK?** (Böröcz Sándor)

A márciusi frankfurti Pro Light & Sound kiállításon volt először érezhető, hogy a LED-es fényforrásokkal ellátott mozgófejes effektfényvetők kezdenek valóban használható fényerővel és funkciókkal rendelkezni.

Színpadvilágítás**27 GONDOLATOK A KORSZERŰ SZÍNPADVILÁGÍTÁS RÓL** (Jerzsa Attila)

Az elmúlt pár év színházi beruházásainak szomorú tapasztalata, hogy a színpadvilágítási rendszerek lebecsültek. Néhány példa a magas szintű, korszerű színpadvilágítási rendszerek bemutatásával a döntéshozók figyelmébe ajánlva.

Hazai hírek**29 GRATULÁLUNK** (Kárpáti Imre)

Sólyom László, a Magyar Köztársaság elnöke nemzeti ünnepünk alkalmából kitüntetésekkel adta át a Parlamentben. A kitüntettek között díszlet- és jelmeztervezők is voltak.

32 BEMUTAKOZIK AZ IFJÚ ETC EOS (Jerzsa Attila)

A Luminis mutatta be a világelső ETC új fejlesztésű fényszabályzó konzolját. A kétnapos bemutatón az érdeklődők a cég többi közkezdelt fényszabályozó pultját is tanulmányozhatták.

Közbeszerzés**48 A KÖZBESZERZÉSI TÖRVÉNY ÉS A 2009. ÁPRILIS 1-TŐL HATÁLYBA LÉPŐ MÓDOSÍTÁSAI** (Burg Péter)**Színházi gazdálkodás****50 PINTÉR BÉLA ÉS TÁRSULATA** (Véner Orsolya)

A magyar független színháztársulat egyik legeredetibb személyiségével és színházával foglalkozik „Magánszínházak Működése” című sorozatunk legújabb tanulmánya. Cikkünkben a nem közösségi színházak lehetséges működésének egy újabb, sikeres alternatíváját mutatjuk be.

Tűzvédelem**54 SZÍNHÁZAK TŰZVÉDELME – SZÍNHÁZTŰZEK KELETKEZÉSE** (Leidinger István)

A Ring Színház tűzkatasztrófiája indította el a színházak tűzvédelmének újragondolását. Melyek a színháztüzek keletkezésének leggyakoribb okai napjainkban?

Könyvajánló**57 THÉÂTRES – ARCHITECTURES 1980–2005** (Szabó-Jilek Iván)

Az olasz M. Narpozi „Színház – Építészet 1980–2005” című, gazdagon illusztrált könyve.

Kiss István, elnök

Ötévéssek lettünk!

Már öt éve annak, hogy néhány lelkes színházat szerető és „csináló” kollégával megalakítottuk a Magyar SzínházTechnikai Szövetséget. Érdeemes felidézni a megalakuláskor – 2004. június 14. – kitűzött céljainkat:

„Az 1989-ben bekövetkezett politikai és gazdasági rendszerváltás következtében átértékelődtek a feladatok, és új szervezeti, működési formák váltak szükségessé a kulturális és a színházi területen is. A színházi műszaki dolgozók helyzete megváltozott, és előtérbe került az érdekképviseletük. Hazánk az elmúlt év során az Európai Unió tagja lett. Ezért úgy gondoltuk, hogy – a színházak, művelődési intézmények érdekében – egy nagyobb lehetőséget biztosító, önállóan működő SzínházTechnikai Szövetséget hozunk létre.

– Terveink szerint szolgáltatásaink hathatósan fogják segíteni a színházban dolgozó sokféle szakember munkáját:

– Színvonalas, sok információt, megvalósult előadást, technikai megoldást bemutató, negyedévente megjelenő SZÍNPAD című szakfolyóirat, amely a szövetség tagjai számára ingyenes.

– Internetes honlap, olyan véleménycserélő (chat) fórumokkal, melyeken a közös érdeklődésű szakemberek kommunikálhatnak egymással.

– Minden páros évben megrendezendő SceniTech Színháztechnikai Találkozó és Kiállítás. A rendezvény elsődleges célja a technikai újítások bemutatása és elterjesztése.

– Minden páratlan évben Színháztechnikai Fórum szervezése, amely a szakemberek kötetlen találkozására és az aktuális problémák megbeszélésére nyújt lehetőséget.

– A színházi szakterületeken dolgozó emberek oktatására, továbbképzésére a szövetség költségterítéses tanfolyamokat indít.

– Kapcsolattartás külföldi szakmai szervezetekkel, az új szabványok bevezetése, jelölési rendszerek egységesítése, munkabiztonsági előírások korszerűsítése stb. céljából. Az EU-csatlakozás során felmerülő műszaki és gazdasági kérdések harmonizációja, a hazai adaptációk előkészítése.”

A fentiek alapján nézzük, mit végeztünk el az elmúlt öt évben: – a SZÍNPAD folyóiratunk évente 4 alkalommal rendszeresen megjelenik;

– msztsz.hu internetes honlapunk egyre bővülő szolgáltatásával informál;

– SceniTech rendezvényeinket 2004-ben Miskolcon, 2006-ban Békéscsabán, 2008-ban Győrben sikeresen megtartottuk;

– Színháztechnikai Fórum az idén már harmadik alkalommal lesz Siófokon;

– az MSZTSZ által szervezett OKJ és egyéb továbbképző tanfolyamainkon közel 200 fő színháztechnikai szakember képzését, továbbképzését tettük lehetővé;

– az európai „színpadi-gépek létesítése” című szabványtervezetet véleményeztük, jelenleg a Magyar Szabványügyi Társasággal ennek honosításán és az OKM-mel közösen a Színházi Biztonsági Szabályzat korszerűsítésén dolgozunk.

Azt mondhatnánk, hogy sikerült a kitűzött célokat megvalósítanunk, de tudjuk, még rengeteg a tennivaló, mert például az érdekképviselet terén érdemben nem sokat tudtunk elérni. Elmondhatjuk azonban, hogy az Oktatási és Kulturális Minisztérium, az Országos Munkavédelmi Főfelügyelőség, Művész Szakszervezet, a Színház és Filmművészeti Egyetem, Magyar Színházi Társaság stb. ismernek és partnerként kezelnek, segítségünket kérik egyes szakmába vágó kérdésekben.

Szövetségünk jelenleg is tevékenyen dolgozik a készülő új FEOR-besorolás színházszakmai kiegészítésén, az új OKJ kiegészítésén (a kimaradt szakmák visszahelyezése), a színházi műszaki munkaköreinek és a betöltésükhöz szükséges képesítési feltételek meghatározásán.

A megnövekedett feladatok elvégzéséhez ma már titkárságot tartunk fenn, ahol a kisebb létszámú tanfolyamainkat is lebonyolíthatjuk. A szövetség az öt év alatt – önerőből – sikeresen gazdálkodott. Itt is köszönetet mondunk ezért pártoló, támogató tagjainknak. Az egyre növekvő költségeink kigazdálkodásához azonban segítségre szorulunk.

További célunk – az eddigi eredményeink alapján – bővíteni tevékenységünket, tagjaink számát és hasznos szolgáltatásainkat. Ehhez kérjük a színházak, az ott dolgozó műszaki kollégák és a szakcégek további segítségét.

IMPRESSZUM

V. évfolyam 2. szám 2009. június

A Magyar SzínházTechnikai Szövetség szaklapja
HU ISSN 1786-6995

Megjelenik: negyedévente (március, június, szeptember, december hónap)

Kiadja: a Magyar SzínházTechnikai Szövetség, 1011 Budapest, Corvin tér 8., www.msztsz.hu

Felelős kiadó: Kiss István, az MSZTSZ elnöke.

Főszerkesztő: Szabó-Jilek Iván,
Tel./fax: (+36-1) 375-6566, szjivan@t-online.hu

Szerkesztőbizottság: Kárpáti Imre, Kiss Péter, Krisztiáni István, Kovács Bálint, Rétfalvi János, Dr. Sirató Ildikó, Dr. Venczel Sándor, Wettstein Tibor

Szerkesztőség: Magyar SzínházTechnikai Szövetség titkársága,
1134 Budapest, Kassák Lajos utca 79. Tel./fax: 329-0841

Korrektor: Darnay László

Grafikai munkák: Fabricartio Kft., Sára Ernő Grafikai Műterme, 1056 Budapest, Falk Miksa u. 6. Tel./fax: (+36-1) 411-0833, fabricartio@fabricartio.hu. **Tördelő szerkesztő:** Lusztig Tibor

Nyomdai munkák: Demax Művek Nyomdaipari Kft.

Terjesztés: előfizetéssel, színházi árusoknál
Ár: 945 Ft/példány

Előfizethető: a szerkesztőség címén vagy a www.msztsz.hu honlapról letölthető megrendelőlapon.

2009. évi teljes évfolyam ára 3255 Ft

Régebbi lapszámok – korlátozott számban – még kaphatók. Számonként 420 Ft, egy-egy évfolyam (négy lapszám) ára 1680 Ft.

Fonogram díjátadó gála

2009. február 11-én este tartották Magyarország legrangosabb popzenei eseményét, a Fonogram – Magyar Zenei Díj Gálaestet. A Millenáris Teátrum színpadán tizenegy nagyszerű előadót láthattunk élőben fellépni, akik kiváló produkciónak mutattak be nemcsak a helyszínen meghívott több száz szakmai résztvevő, de a televízió képernyője előtt ülő nézők százezrei számára is.

Az eseményt rendező Magyar Hanglemezkiadók Szövetsége évről évre egyre színvonalasabb, érdekesebb névsort vonultat fel az eseményen, melyen egyaránt láthattunk népszerű, közismert, minőségi popzenei előadókat, modern és nemzetközi szinten is helytálló fiatal rockbandákat, valamint egészen csodálatos világzenei előadókat is. A produkció szervezője és bonyolítója már negyedik esztendeje a Tom-Tom Hangstúdió, hozzájuk számos kiváló szakember csatlakozott a közös munka során.

A helyszín

Az eseménynek már visszatérően a Millenáris Teátrum ad otthont, ez az a hely, amely adottságaival a legjobb lehetőségeket nyújtja a gála megrendezéséhez.

Mint ismeretes, a közelmúltban bővült televíziós stúdiója, mely élő közvetítésekre is kiválóan alkalmas. A meglévő, jórészt analóg lámpapark, illetve annak installációs lehetőségei rugalmasan szolgálták a fővilágosító elképzeléseit. Az elrendezésében választható, automatizált nézőtér zárt állapotában a beépítésnek adott kellő helyet, a stúdiótér átadásakor kinyúlva emelkedő széksoraival a színpadokra kényelmesen rálátó szakmai közönségnek szolgált kényelmére. Az épületben szellős előtér, kellő számú öltöző és kiszolgálóhelyiség is található. Az energiaellátás biztonságosan megoldott, még a később

A Digidesign keverő a stúdiótérben

Fotók: Kokavecz Viktor

A két színpad: előtérben a gömb az ívelt LED falas háttérrel, hátul a főszínpad, LED ráccsal. A színpadi háttér alsó részére két méter magasságban nagyfelbontású LED fal került.

biekben sorolt, igen jelentős mennyiségű eszközparkot is stabilan táplálta meg.

Minden műszaki adottság mellett külön kiemelendő, hogy országos szinten is kiváló, naprakész tudással rendelkező és készséges szakembergárda dolgozik az intézményben.

A Fonogram-díj odaítélésénél a zenei előadók egész éves tevékenysége és lemezadási adatai számítanak, így a zsűri csak az új esztendő első heteiben dönthet a nyertesekről, a MAHASZ pedig a programban fellépő produciókról. Így általában alig egy hónap marad a program szakmai és műszaki előkészítésére, ezért tartunk ez idő alatt öt-hat alkalommal alapos, tervező stábértekezleteket.

Az első nap

Az összességében négy napos munka a beépítéssel kezdődött, a riggelő motorok és az erre az alkalomra egyedien tervezett és felszerelt alumínium hídelemek telepítésével. (24 db CM Lodestar 1 tonnás húzómotor + vezérlés, 120 folyóméter Litec alumínium hidrendszer és 12 db Litec negyed körív.)

A gála programja a teátrumban meglévő hagyományos és az ahhoz illesztett, négy esztendeje tervezett gömb alakú színpadon zajlott. Ez utóbbi, közel egytonnás szerkezetet és a mögé képzelt plexi és LED-fal-tartó

díszletelemet 12 díszletépítő állította össze, a már telepített emelők és motorok nyújtotta segítséggel és biztonsággal. A díszlet további elemei az összekötő és a kifutó, amelyek a kerek színpaddal együtt világító LED-es, fényes plexiborítást kaptak.

A második nap

A díszletépítést a második napon a külső szolgáltatóktól bérelt hang- és fényeszközpark telepítése követte.

A stúdiótér és színpadi monitorrendszer hangosítási eszközei az alábbiak voltak:

12 db Kudo L-Acoustic Line array + amp + rigg
4 db dv dosc + rigg

6 db SB218 Sub L- Acoustic +amp

16db HQ115XT L- Acoustic Monitor +amp

A Kudo hangrendszer előnyös tulajdonsága ez esetben is megmutatkozott: a lesugárzási tartománya variálható. Egyazon riggelt oszlopon belül az egyes dobozokat különböző vízszintes lesugárzási szögekkel állíthatjuk be az adott helyszín geometriájának, szélességének, lecsengési paramétereinek megfelelően. Ezzel az extrém flexibilitással tudtuk a rendezői bal oldalon a díszlet – akusztikailag befolyásoló – lencseszerű felületét egyszerűen kikerülni, az arról jobbra zavaró viszszaverődéseket kiküszöbölni.

A Fonogram díjátadó technikai szolgáltatói voltak:

Produkción, adáshang:

Tom-Tom Hangstúdió Kft.

Hangtechnika:

GEM Rendezvénytechnikai Kft.

Fénytechnika:

A-Logic Stage System Zrt., Light Express Kft.

Kiegészítő kameratechnika: A Bt.

Vetítés és látványtechnika: Visualpower Kft.

Díszlet: Fip Bt., Dekor'99 Kft.

Backline: Artistatement Kft.

Biztonság: Valton Security Kft.

Hostess szolgáltatás: Védelem Holding Kft.

Az első nap – Díszletépítés

A műterem lámpái és a függesztett hangrendszer

Külön említést érdemel a gálán használt három darab Digidesign D-Show Profile digitális hangkeverő. A műsorban tizenegy zenekar lépett fel, kivétel nélkül élő programmal. A produkciók, a díjátadások néhány perce alatt cserélődtek a színpadon, a televíziós adás miatt semmilyen lehallgatással járó átállási korrekcióra nem volt lehetőség. A szervezés során az előre bekért és feldolgozott színpadi ridereket idejében továbbítottuk a bérbe adó cég munkatársainak, akik a stúdióteremben, a monitorállásban és az adáshangstúdióban elhelyezett pultokra nagy alapossggal, időben felprogramozhatták a csatornakiosztást. A próbák során a pultok hangmérnökei és a vendég hangszkollégák minden beállítást elmenthettek, és – a pult osztható kezelőfelülete miatt – a konferálás idején praktikusán és gyorsan hívhatták elő azokat. A keverőket egy hozzájuk rendszeresített, 152 méteres coaxiális, BNC csatlakozású kábellel kötöttük össze, amely 2x48 csatorna kétirányú jeltovábbítását tette lehetővé, kiemelkedően jó jel-zaj viszonyral, minden elektromos zajt kiküszöbölve. Az adás számára a színpadokról érkező jeleken kívül az átkötő szpotok és a jelölt klipek hangsávjaikat is fel kellett dolgozni, ebben a téatrumban meglévő SONY DMX R100-as digitális keverőpult kapott további szerepet.

A gördülékeny bonyolítás alapfeltétele volt az idén is korrekt színpadi backline eszközrendszer és a már hagyományosan gyors, de mégis alapos színpadi stáb munkája.

Még a második napon beüzemeltük a világítási és vetítési eszközöket is. Gyakorlatilag a teljes, állandóra telepített lámpaparkot használtuk, 120 db fresnelt, 16 DeSisti derítőt, 35 db zoom ETC-t, 25 ETC Par-t, 46 Altman jellegű LED-es RGB színváltót, 8 db 2 kW os

Adáskész színpad backline-nal. A képen jól láthatók a LED rács igazi előnyei: súroló fénnel is világítható, saját képe levegős animációs háttérrel ad, a rajta átvilágító lámpák látványos gégen-fényt nyújtanak.

Kulissza. A LED rács és a mögé szerelt intelligens lámpák

► fresnelre helyezhető fóliás színváltót, a ház 16 High end mozgó kengyeles lámpáit, valamint 360 db ETC dimmerrel szabályozott és 196 db fixáramkört. A hagyományos lámpákat és a fóliás színváltókat a stúdió ETC Congo Junior típusú fénypultjával használtuk.

A díszlet számos további világítási eszköz elhelyezésére adott lehetőséget. A színpadi háttérül szolgáló LED rács mögé, illetve a gömbre az alábbi eszközpark került:

- 24 db Martin Mac700 Profile
- 24 db Martin Mac700 Wash
- 10 db Robe Scan 1200 XT
- 10db 250 W-os forgófejes spotlámpa
- 32 db Robe CMY színváltó
- 12 db Martin Atomic Strob.

A szólistákat, műsorvezetőket és díjazottakat 3 db Robert Juliat Super Korrigán fejkép követte, a rendszert MA Lighting grandMA vezérelte.

A díszlet szerves része volt a színpadok mögé telepített nagy felbontású aktív LED fal, és a színpadnál már említett LED rács az alábbiak felhasználásával:

- 12 m²-es SP7 típusú aktív LED tábla, periferiával

Kamera próba a The Unbending Trees zenekarral

- 67 m² Arch LED aktív fal
- 25 m² VPI 7 Fizikai 7 mm-es beltéri LED fal

Négy darab 4500 ANSI lumen fényerejű projektor szolgálta a stúdiótér közönségének, illetve az előtérben helyet foglaló vendégek adásképi kiszolgálását. Az előre a gálához tervezett animációkat és bejátszókat egy Ediol DV 7 non-lineáris vágórendszer varázsolta a fent említett eszközökre, egy Panasonic MX 50 videó keverőpulttal kiegészítve.

A különböző műszaki területeken dolgozó

szakembereknek az adás idejére négy, egymástól független, de stratégiai pontokon illesztett kommunikációs és utasító rendszert állítottunk össze.

A harmadik nap

A harmadik nap a kamerák beépítésével, színtezésével kezdődött. A Millenáris Stúdió videotechnikai kiépítettsége megfelel a jelenlegi televíziós elvárásoknak: 10 db Philips LDK100 és LDK 400-as kamera állt rendszerbe, standard, nagy látószögű és teleobjektív

Harmadik nap: adásmenet szerinti kamerapróba

Adáshang-
stúdió

optikákkal. A kamerák mozgatásához stabilitást és biztonságot nyújtó, Video Plus fejjel kiegészített Sachtler Studio Pedestalok, valamint Jimmy Jib és URH-Steadycam állt az operatőrök rendelkezésére. A videovezérlő a stúdió Philips DD35-2 soros komponens videokeverője, a neves referenciákkal rendelkező, klasszikus DD-sorozat egyik frissen újratervezett darabja volt.

E napon tartottuk a kamerapróbával egybekötött hangbeállításokat, a teljes televíziós stáb részvételével.

Az adás napja

A negyedik nap délelőttjén már teljes műszaki készlettel és kreatív látványtartalommal tartottunk adásmenet szerinti próbát a két kiváló műsorvezető, Novodomszky Éva és Gundel Takács Gábor részvételével.

Kora este a közönség és a jelöltek érkezését, regisztrációját és név szerinti ültetését 18 hostess és 10 fős biztonsági személyzet segítette. Az élő adásokhoz szükséges rendezettség és elhelyezkedési fegyelem érdekében hatszintű karszalag kiosztással biztosítottuk a teljes stáb

és vendégek mozgását. A versengés eredményét csak az adásrendezőik ismerték, így a nekik – közvetlenül az adás előtt – átadott, tényleges ültetési rend alapján a jelölteket és a nyerteseket időben mutathatták meg a nézőknek.

A száztíz perces élő adás – a közönség visszajelzései, illetve a nézettségi adatok alapján – az eddigi legsikeresebb díjátadó gála volt. A közvetítés során elsőként az országban 16:9-es képarányú, HD minőségű zenei élő adást továbbítottunk a nézőkhöz.

A zenekarok és előadók kiváló partnereink voltak, kivétel nélkül pontosan és felkészülten vettek részt a produkcióban. Csak egy hasonló terjedelmű írásban tudnám felsorolni a közel háromszáz fős stáb névsorát, ezért itt csak a Magyar Televízió honlapjának videótárát ajánlom olvasóink figyelmébe, ahol az egész adás megtekinthető, végén a hosszú percekig futó stáblistával.

Ezúton is köszönet minden munkatársamnak és résztvevőnek, szerencsés vagyok, hogy már negyedik éve velük dolgozhattam a Fonogram Díjátadó Gála sikeréért.

**Zsidei János „Zsono”
a gála technikai vezetője**

A műsorvezetők adás közben (Novodomszky Éva és Gundel Takács Gábor)

SZÍNHÁZALAPÍTÁS

Minden kezdet nehéz...

A Weöres Sándor Színház hang- és fénytechnikája

A tavaly alapított Weöres Sándor Színház Szombathelyen az egykori Helyőrségi Művelődési Otthonban kezdte meg működését. A színház új műszaki gárdája – a tervezéstől a beszerelésig és az üzembe helyezésig – saját maga építette ki a korszerű fény- és hangtechnikai rendszereket.

A Weöres Sándor Színházat a városi közgyűlés egyhangú szavazással alapította 2008-ban. Igazgatónk, Jordán Tamás a három lehetséges átmeneti játszási helyből az egykori Helyőrségi Művelődési Otthont (HEMO 1988-ban épült) választotta. A kezdeteknél még úgy tűnt, hogy a társulat már egy felújított épületet vehet birtokába még az év vége előtt. Az elhúzódo engedélyeztetési eljárások miatt a kivitelezés csak ez év tavaszára fejeződött volna be, emiatt a nyitó évad néhány hónapra és két bemutatóra korlátozódott vol-

na. Ezért a színház vezetése úgy döntött, hogy átalakítás nélkül is beköltözünk, és a felújítás csak idén nyáron kezdődik el.

Az átvett épület átesett egy minimális „ránctelvarráson”, de színháztechnikai értelemben szinte üres volt, mivel a felújítás megkezdése előtt minden – még használható – eszközt elosztottak különféle művelődési szervezetek között. Megmaradt a SZIKI által telepített kézi csörlős díszlethúzó rendszer, a függönyök, a 32 szcenikai áramkörös Konverta fénypult és a hozzá tartozó dimmek, ezért aztán a kezdeti időszakban a leg egyszerűbb feladatokat is bérelt eszközökkel kellett megoldani.

Az egyértelmű volt, hogy a technika bérlése hosszú távon nem kifizetődő, ezért inkább az eszközbeszerzés mellett döntött a színház vezetése.

Nettó 80 millió forintot használhattunk fel hang- és fénytechnika-vásárlásra, azzal a megkötéssel, hogy a beszerzett eszközök majd a végleges színházépületbe is átvihetők legyenek, tehát mobilak, és olyan színvonalat képviseljenek, amely 3-4 év múlva is korszerűnek tekinthető.

Igazgatónkkal többször konzultáltunk el-képzeléseiről és a tervezett működésről, így az ősz elejére nagyjából körvonalazódott, hogy melyek a megoldandó feladatok, azaz milyen helyszíneken milyen gyakorisággal, mit fogunk csinálni. Jordán Tamás a hagyományos működés mellett nagyon fontosnak tartja, hogy a színház találkozóhely legyen, egyfajta agóra. Emiatt szükséges egy olyan mobil technika, amely a nagy- és a kamaratermen kívüli alternatív helyszíneken (aula, étterem) tartott rendezvényeket is ki tudja szolgálni.

*Dimmer,
direkt egység és
motorvezérlő trió
a nézőtéren*

Kilátás a hangpult mögül

A tervezést nem teljesen a nulláról kellett kezdenünk, mert rendelkezésünkre álltak olyan ajánlatok, amelyek a tervezett, de meg nem valósult felújításhoz készültek. Kipróbálhattuk a gyakorlatban a „Mi az olcsó?” című cikkemben leírtakat. Sok megbeszélés és gondolkodás után sikerült kialakítani egy közbeszerzéshez használható anyagot, amely pontosan definiálta a szükséges eszközöket, azok darabszámát és legfontosabb paramétereit, minőségét. Ennek köszönhetően egyetlen olyan eszköz sem került leszállításra, amelyet nem fogadtunk szívesen.

A közbeszerzési eljáráson a Lisys Zrt. nyerte a fény-, a Chromatica Kft. pedig a hang- és videotechnika szállításának jogát. A korrekt, segítőkész együttműködésnek köszönhetően időben megkaptunk minden berendezést, amelyek segítségével január 16-án megtartottuk „9700” címmel (Szombathely irányítószáma) első premierünket. A közbeszerzési kiírás csak az eszközök szállítására terjedt ki, a rendszerek működéséhez szükséges kábeleket, csatlakozókat, tartalék izzókat a színház saját forrásból vásárolta meg. Az összes kábelt mi magunk szereltük és telepítettük.

A világitástechnikai eszközök

A 300 fős nagyterem esetében a legfontosabb feladat a megfelelő világítási pozíciók kialakítása volt. A színpadterben volt járható világítási híd és torony, két világítási tartó, de a nézőtéren csak egy-egy oldalfalon elhelyezett csőtartó állt rendelkezésre.

Jelentős építészeti beavatkozás nélkül nem lehetett sem az oldalfalakat, sem a födémeket terhelni, ezért négy lábbon álló hídrendszer kialakítása mellett döntöttünk. A tervezés során sikerült egy olyan elrendezést találni, amely minden szempontnak megfelel. Nem ►

► akadályozza a közlekedést, megfelelő világítási pozíciókat biztosít, és hordozza a hangfalak egy részét is. A terem méreteihez illeszkedve, Milos gyártmányú elemekből két, a színpaddal párhuzamos „hidat” állítottunk össze, amely középen és kétoldalt is kapcsolódik egymással. Az összekötések konzolosan a színpad felé 1,5 méterrel túlnyúlnak, ezeken lettek elhelyezve a L, R és center hangfalak. A két szélső összekötő elem nem közvetlenül a „lábaknál”, hanem azoktól 2 méterrel beljebb lett elhelyezve, így sikerült a hangfalaknak közel optimális pozíciót biztosítani. A hídrendszer tartását és mozgását 4 db Movecat gyártmányú, kettős fékkel ellátott, 1 tonnás láncemelő biztosítja. A „dupla fékes” emelők szabványosan tarthatnak személyek felett is terhet, ezért nem kellett egyéb, másodlagos biztosítást alkalmazni. Így az egész szerkezet a szükséges szerelési munkák elvégzéséhez pár perc alatt leereszthető. A hídrendszer mérete (16 m fesztáv) lehetővé tenné akár 40-60 hagyományos reflektor elhelyezését, mi mégsem ezt a megoldást választottuk. Az itt elhelyezett 12 Secon Pacific zoom reflektor és 4 db ETC PAR mellett itt kapott helyet 8 db Vari Lite VL 1000 és 3 db Martin TW 1 halogén izzós robotlámpa is. Bízunk abban, hogy ezeket a berendezéseket nem csak effekt célra, hanem az alapvilágítás részeként is használhatjuk, ezáltal darabonként legalább 3 reflektort helyettesíthetünk.

Januártól négy bemutatónk volt a nagytérben, köztük egy klasszikus prózai darab,

a Cseresznyés kert is, ennyi tapasztalat birtokában nyugodtan kijelenthetjük, jó döntés volt a „robotlámpák” beszerzése. Tapasztalunk ezekkel kapcsolatban a következő:

Álló helyzetben mindkét eszköz halk, hangjuk már 5 m távolságból sem zavarja a nézőket, lassan, mindkét gyártmány zaj nélkül és a 16 bites felbontásnak köszönhetően nagyon pontosan mozgatható. A Martin többi funkciója is – fókuszálás, CMY-színkeverés, mechanikus dimmer – halk, ezért bármikor használható. A gép mindazt jól teljesíti, ami egy fresnel lencsés „wash”-tól elvárható, fényereje pedig a 80 V 1200 W-os fényforrásnak (3300° Kelvin!) köszönhetően igazán elsöprő, erősebb, mint egy 2,5 kW-os, hagyományos eszköze. Sajnos a fókusz átfogása nem túl széles, mindössze 19–40 fokalos.

A Vari Lite robotlámpába 230 V 1000 W-os (3200 °K) izzót ajánl a gyár, amivel csak más, ellipszoid tükrös profil reflektorral meg egyező fényerőt produkál. Ez különösen maximális zoomállásnál (70 fok) már kicsit kevés. A forgalmazó ígérete szerint várható egy új izzó ehhez a típushoz. Egyes funkciói kissé hangosak – a színváltás, zoom, gobóváltás – ezeket prózai előadás alatt nem változtatjuk, csak akkor, ha az általuk keltett zajt lefedi egy zenei bejátszás. Ez némi korlátot jelent a felhasználás során. A zaj nagysága természetesen viszonylagos, több színházban tapasztaltam ennél nagyobb zajszintet, amit a hagyományos reflektorok vagy görgős színváltók „scrollerek” ventilátorai keltenek. Számos tulajdonsága azonban a konkurens gyártmá-

nyok elé helyezi. A hatalmas (19–36–70°) zoom tartományon kívül nagy előnye az, hogy szinte fényerővesztés nélkül lehet „elmosni” fénykörét. Emellett a folyamatos CMY-színkeverés, az öt darab indexálható gobó és a négy „kés” is remekül használható.

Az első általunk készített tervben 12-12 db robotlámpa szerepelt, de ez nem fért bele a költségvetésbe, darabszámukat ezért 8 profil illetve 6 „wash” arányban lecsökkentettük. Ezért egy-egy fényvetőre az optimálisnál több feladat hárul, nagyobb darabszámnál elegendő lenne kevesebb és lassabb „átállítás”.

A fényrendszer lelke a Compulite Vector Blue pult, laptop vezéreléssel kiegészítve. Kiválasztása előtt sokat gondolkodtunk azon, hogy milyen rendszerű és mekkora csatornaszámú pultot válasszunk. A Compulite fórumban a többi felhasználó tapasztalatai alapján, és a hosszú távú felhasználás miatt a régi, már számos helyen bevált szériák helyett a Vectornak szavaztunk bizalmat. Döntésünket nem bántuk meg, rövid idő alatt megszerettük ezt a pultot. A rövid idő szó szerint értendő, mivel karácsony előtt érkezett meg hozzánk, január elején pedig már a főpróbahét kezdődött.

A vezérlés biztosításának érdekében a pult Ethernet-kimenetét egy switchen keresztül (ehhez kapcsolódik a vezérlési laptop is) kötöttük össze a színpadon elhelyezett Ethernet-DMX átalakítóval, amihez két splitter csatlakozik. Innen indulnak a DMX-vonalak a teremben elhelyezett végpontokhoz. Jelen pillanatban elegendő 2 DMX uni-

Robot és hagyományos fényvetők békés egymás mellett élése

Fotók: szj

A kék Vector és a még életben tartott Beag ügyelő pult

Új pultok és fejgépek régi környezetben

verzum használata, az elsőn dimmercsatornákat, a másodikon eszközöket (robotlámpák) definiáltunk. Hamarosan médiaszervert rendelünk a 3. univerzumhoz. Eddig még nem volt szükség a vészüzem előadás közbeni használatára, reméljük, ez így is marad.

A mobilitás érdekében a dimmereket elhelyezésében is a megszokottól eltérő megoldást választottunk. A meglévő 5 kW-os Konverta dimmereket felújítottuk, és melléjük telepítettünk egy demultiplexert, a régi keti csatlakozókat pedig lecseréltük. Így ismét használhatóvá vált 32 szcenikai, 6 nézőtéri szabályozott és 24 direkt áramkör. Ezeket egészítettük ki 4-4 Logen gyártmányú 6x2300 W-os dimmerrel. Ez az új fejlesztésű eszköz annyira halk, hogy a nézőtéren is elhelyezhető. A gurulós rackbe szerelt dimmereket közül az egyik a fényhíd bal első lába mellett lett elhelyezve, innen indulnak az áramkörök a „trusson” elhelyezett reflektorokhoz. Az erősáramú csoportkábeleket Harting csatlakozóval szereltük, amelyeket a hídon alakítottunk át HT aljzatra.

A dimmer rack tetején kapott helyet a nézőtéri robotlámpák direkt és a láncemelők központi vezérlőegysége. Ezt a színházi enteriortól idegen látványt, egy könnyen mozdítható paravánnal takartuk el a nézők elől. Ez az elrendezés – számunkra is meglepő módon – eddig még nem kapott negatív kritikát sem a társulattól, sem a közönségtől. Ez egy funkcionális, de nem túl esztétikus rendszer, ami szerencsére jól szolgálja az előadásokat, és ebben az átmeneti helyzetben ez volt a cél.

A másik dimmer egység a jobb oldali világítási toronyban kapott helyet, itt végződik a fénypulttól induló Ethernet-kábel is.

Szükség esetén további mobil szabályzóegységekkel is kiegészíthető a rendszer, de eddig erre még nem volt szükségünk. Ennek az a magyarázata, hogy a nézőtéren elhelyezett 11 darab robotlámpa nagyon jól használható, és ez még kiegészül a második világítási tartón elhelyezett 3 db Martin TW1-gyel. Nem számoltuk ki, hogy mindahhoz, amit ezzel a három „washsal” megoldunk, mennyi

hagyományos fényvetőre lenne szükségünk. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy egy ilyen eszköz legalább 5 hagyományosat helyettesít.

A fényvető parkot egyszerre mutatom be. A nagyobb teljesítményűeket természetesen zömében a nagyteremben, a kisebbeket pedig a kamarateremben, illetve a mobil technikával használjuk.

Profilgépek:

24 db Selecon Pacific 14–35 1000 W-os zoom
18 db ETC SF Junior 25–50 575 W-os zoom

PC lencsés gépek:

24 db ADB C 103 1200 W-os
24 db Selecon Acclaim PC 650 W-os

Fresnel lencsés gépek:

6 db ADB F 201 2000 W-os
6 db Selecon Acclaim fresnel 650 W-os

Amitől még jobban szól: feszültség kondicionáló és rendszer processzorok

PAR lámpák:

18 db ETC PAR cserélhető lencsés „hasonmás”
8 db PAR 64 hosszú lámpatest CP 61 1000 W-os

Egyéb:

8 db Selecon Hui Cyc aszimmetrikus háttérderítő 800 W-os

A világítástechnikát erősíti még 1-1 Look Solution köd-, illetve füstgép, mindkettő DMX vezérlésű.

A világításhoz sorolható még a vizuáltechnika is. Ennek központi eleme a Green Hippo gyártmányú Hippotizer V3 Stage média szerver, amelyhez 2 db Panasonic PT-4000DE DLP projektor csatlakozik. Ezek erőssége a kiváló optika, a nagy kontraszt és a nagy „lencse shift” tartomány. Eddig egy előadásban – a *Lüsystraté*-ban – használtuk őket teljes sikerrel. A médiaszerver csatlakoztatható és vezérelhető lenne a fénypultunkról, de a rendelkezésre álló idő rövidsége miatt ezt még nem tudtuk ▶

► kipróbálni. Így a különféle „effekteket”, médiatartalmakat saját „time line” vezérléssel játszuk be úgy, ahogy a hangosító indítja. Ezen a közeljövőben változtatni szeretnénk.

Szerencsénkre a *Lüsystraté* díszlete fehér, így szinte kínálta magát a vetítésre. A szervert lehetővé tette az ívelt felületre való vetítést és a két projektor képének egymáshoz illesztését is. Egyszerűbb feladatok megoldásához az Ediol V 4-es képkeverőt és a laptopon futó Arcaos grand VJ vizuál szoftvert használunk.

A kamarateremben és a mobil technikában szintén Logen dimmereket használunk. Egy-egy rackbe három egységet tettünk. Itt is lehetőség van erősáramú csoportkábel használatára és egyedi csatlakozásra is. A kamaraterem játékterének két oldalán elhelyeztünk egy-egy dimmeregységet, 18-18 áramkörrel, vezérlésüket egy Compulite Photon látja el. Ezt a feladatot a mobil technikánál egy ETC Smart Fade 2496-re bíztuk, itt is 18 áramkört használhatunk. Komolyabb, nagyobb pultok beszerzése, a feladatok ismeretében, egyelőre nem indokolt.

A hangtechnika

Minden hangrendszer leglényegesebb eleme a keverőpult, ennek lehetőségei, minősége hosszú távon meghatározzák a rendszer használhatóságát. A fénytechnikához képest sokkal nagyobb volt a választási lehetőségünk. Míg a világításban már gyakorlatilag nem találhatóak analóg eszközök, addig a hangosítás területén még nagyon komoly, nívós berendezések kaphatóak.

Nem az volt a kérdés, hogy analóg vagy digitális keverőt vegyünk-e, hanem a konkrét típus és annak rendszertechnikája. A terem mérete nem indokolja a digitális kábelezést, mert 80 méternél hosszabb kábel nincs a pult és egy mikrofon között. Fontos szempont volt a kompatibilitás. Mindenképpen fontosnak tartottuk, hogy szükség esetén a mixer lecserélhető legyen egy analóg berendezésre, ezért is maradtunk a hagyományos kábelezésnél. Sok előnye van annak, ha a jel-feldolgozás a színpad közelében történik, és a pulthoz csak a legszükségesebb eszközöket csatlakoztathatjuk közvetlenül, de meghibásodás esetén csak teljesen azonos részegység cseréjével oldhatjuk meg a problémát. Egy ilyen felépítésű pult meghaladta volna anyagi lehetőségeinket is. Választásunk ezért a Yamaha M7CL 48-as pultjára esett, ami már több színházban is bizonyított, és minden elvárásunknak megfelelt. A későbbiekben csatlakoztathatunk hozzá digitális kábelhálózatot is, illetve külön épített analóg-digitál átalakítókat. Természetesen a három 16 eres Klotz gyártmányú csoportkábel is

A „trió” paraván mögött a nézőtérben

visszabonthatóan telepítettük, illetve a pult jövőbeli helyének figyelembevételével határoztuk meg a hosszúságokat. Ez az összeállítás ma már átlagosnak mondható, a különlegességet a hangfalak jelentik. Szerencsére még a beszerzések előtt, a gyakorlatban ki tudtam próbálni a Meyer Sound UPJ-1P típusú hangfalát, amely egyszerűen lenyűgözött. A gyártó méltán az egyik legjobbnak tartotta világszerte. A 300 fős teremhez zenés előadásnál is elegendő 2-2 darab ilyen hangfal, amelyet egy-egy USW-1P sub egészít ki oldalanként. A centerhangfalnak a UPM-1P választottunk. Ez került a centermonitor-pozícióba, és a világítási tornyokba is bal-jobb effekt, illetve monitor funkcióval. A hangfalak és a hangpult között Meyer Sound Galileo rendszerprocesszort alkalmazunk (6 in, 16 out), a fő kimenetet (LR) digitálisan (AES EBU) kötöttük össze. A processzor ebből állítja elő a LCR és LR SUB részére a jelet. A három monitor is a Galileón keresztül kap jelet, de itt az analóg bejáratokat használjuk. Telepítésnél a processzor beállítását a forgalmazó végezte célszoftver segítségével.

Bejátszónak egy Numark MP 302 dupla CD-játszót, 1 db Tascam MD 350 Mini Disc játszót vagy Focusrite Saphire pro 40, 8 csatornás hangkártyát használhatunk. A hang- és fénypult egyaránt egy nagy teljesítményű szünetmentes tápegységre van kötve. Az összes hangelektronika ezenkívül még egy Furman PL 8 feszültségkondicionáló után helyezkedik el.

Rádiós eszközeink :

10 darab Audix RAD 360 ADX 5 mikrofonnal
6 darab Audix Technika 3000 A test színű mikrofonnal
2 darab Audix RAD 360 rádiós szár OM 5 fejjel

Az Audix vevők közül 4-4 egy splitterrel egybe van „rackezve”, amelyek antennaerősítőn keresztül kapják a rádiófrekvenciás jelet. Ta-

pasztalataink ezekkel is kedvezőek, előzőleg ezeket is módunkban állt kipróbálni. Fogyasztásuk alacsony, hangminőségük is kiváló, kisebb hangszínezés mellett nagyobb, gerjedésmentes hangnyomás érhető el velük, mint a hazánkban legtöbb helyen használt típussal. Az egyetlen hátrányuk, hogy egy frekvenciacsomagban maximum 10 egységet használhatunk. Mivel erről hazai tapasztalat még nem állt rendelkezésre, erre magunknak kellett rájöttünk. Vezetékes mikrofonjaink – összesen 30 darab – többsége is ettől a két gyártótól származik.

Mobil hangfalnak a Nexo PS 10-es típusát választottuk, egyrészt magas minősége, másrészt sokoldalú felhasználhatósága miatt. A 12 db PS 10-hez 3 db Nexo NXAMP4x1 végerősítőt vásároltunk. Ez az összeállítás kiegészült még 2 darab Nexo LS 500 sub hangfallal, amelyeket koncerthangosításnál használunk.

Két hangfal a kamarateremben van befüggesztve, ide még egy Yamaha 01 V96 digitális hangpultot, 4 XLR out bővítőkátyával telepítettünk. A mobil technika keverője egy Yamaha LS 9/16 pult, amelyet egy 8 line bemenő kártyával egészítettünk ki. A kisebb rendszerekhez is tartozik feszültség-kondicionáló és CD és MD lejátszó. A Nexo hangfalakat a felmerülő igények szerint mozgatjuk.

Az előadásokról készült fényképek megtekinthetőek a színház honlapján (www.wssz.hu) Megtekintésükkel kontrollálhatják állításaink egy részét.

Végül itt mondok köszönetet azoknak, akik segítséget nyújtottak a projekt megvalósulásában:

Böröcz Sándor, Molnár Ferenc, Tatarek Péter – Lisy Fényrendszer Zrt.
Makky Imre, Kovács Áron Chromatica Kft.
Pelyhe János, Németh Gábor Pelyhe és Társa Kft.
Pályfi László DP music Kft.
Poór Márton Pi Akusztikai Bt.
Varga Krisztián Audmax Kft.
Kiss Péter (Pepe) MÜPA

Most következzenek azok, akik a rendszerek létrehozásában részt vettek munkába lépésük időpontjával:

Bálint Gábor műszaki vezető 2008. aug. 1.
Simon Ottó fővilágosító, hangtárvezető 2008. aug. 1.
Simon Zoltán (Kecske) hangosító 2008. szept. 8.
Herter András világosító 2008. dec. 10.
Boross Dániel világosító 2008. dec. 10.
Kiss Zoltán (Husi) világosító 2008. dec. 20.
Joós Márton hangosító 2009. jan. 2.

Simon Ottó

A fényvezérlés új generációja

l u m i n i s

element™

Element 40 - 200 csatornás

1.189.000 Ft + ÁFA*

Element 60 - 230 csatornás

1.439.000 Ft + ÁFA*

Ár tartalmazza az ETC EtoS rendszerrel való kompatibilitást.

1178 Budapest, Buda út 59/A. www.luminis.hu
Tel.: +36-1-371-1863
Fax: +36-1-371-1864

*Ár tartalmazza az ETC EtoS rendszerrel való kompatibilitást.

- az Element™ pultot közepes méretű rendszerek közvetlen közelségéhez terveztek
- dedikált fader és segítőgövel a dimmer csatornák egyszerűen módosíthatók
- ideális vezérlő a főként hagyományos lámpatesteket és azok kellékeit, valamint LED eszlókat használó produkciók készítésén
- megjelenő felületek alapja az ETC EtoS rendszer

Egyszerűen alkalmazható lámpák minden alkalomra

A **Philips PAR** lámpákat megbízható minőség jellemzi. Hatékony világot eredményez a kiváló minőségű, gondosan megtervezett, robusztus méretű lámpákba illesztett Philips alkotóelemek alkalmazása.

Amennyiben valóban hatékony lámpára van szüksége, úgy válassza a Philips PAR fényforrást.

PHILIPS

sense and simplicity

Már tudom, kicsoda Nyári Károly

Rögtön az elején el kell mondanom, ez a cikk valójában nem Nyári Károlyról szól, inkább arról a jelenségről, amely nálunk az ő nevével jelzett koncert kapcsán kapott nagyobb visszhangot. 2009. április 21-én volt Nyári Károly: „My Way” – Sinatra-koncertje a Bartók Hangversenyteremben.

Ha többet járnék külföldi lokálokba, hajóutakra, vagy sűrűbben keresgélnek az interneten, már a koncert előtt is tudhattam volna, kicsoda Nyári Károly. Nem biztos, hogy mentségemre szolgál, de akiket a koncert előtt megkérdeztem, szintén nem ismerték ezt a nevet. Nem gondolom, hogy mindenkinek ismernünk kellene, csak mert a Művészetek Palotájában sok híres és ismert ember lép fel, de furcsa volt ennyire „rosszul” értesültnek tűnni alig néhány nappal a koncertje előtt.

Az előzményekről néhány gondolat: a mi munkarendünk heti beosztásban telik, minden hét csütörtökjén derül ki a következő hét pontos munkarendje, időbeosztása. (Gondolom, ezzel a szórakoztatóiparban tevékenykedő kollégák is hasonlóan vannak.) Mivel a Müpa befogadó helyszínként szoros időbeosztással működik, általában egy nap jut egy-egy produkció lebonyolítására (és ez még egészen nagy, világhírű fellépők esetében is így szokott lenni). Április 17-én ismertem meg Nyári Károly nevét, mert a következő heti beosztásban két napra is ki volt írva a hangversenyterembe, ebben még semmi rendkívüli nem volt, de az időbeosztás és a kiírt létszám már sokkal különösebb volt. Ekkor kezdtük kérdegetni egymástól, hogy ki is ő, majd a következő napokban mindenkéntől, aki csak betette a lábát hozzánk.

Arra csak a legritkább esetben volt eddig

példa, hogy egy produkcióra két pultos váltásban volt kiírva (a Wagner-operák programozásánál volt ilyen, mert ott a médiaszervek programja is a fénypultról futott), és a beépítésre még négy emberünk kellett volna. Úgy tűnt, hogy valami szuperprodukcióba keveredtünk, ahol örületes óraszámok kellenek a mű színpadra állításához. Részt vettem (mint később kiderült, csak az egyik) bejárásán, ahol a technikai részletek egyeztetése folyt. Be kellett mutatnunk, hogy milyen vetítési szövegre képes a nagyteremben az új VARI*LITE VL3500 robotlámpánk. Az volt az igény, hogy az egész termet képesek legyenek beszínezni, ábrákat vetíteni, mozgó fényekkel beborítani. A bejárásra bő egyórás késéssel befutott a mű producere, Kovács Kristóf (akire leginkább az Esti Showder producereként emlékezhetünk), mint kiderült, ő lesz a produkció rendezője, és egészen konkrét elképzelései vannak a látványvilággal kapcsolatosan. Ez tulajdonképpen jó hír, olyan

ember érkezik, aki tudja, mit szeretne látni. Az egyeztetések során kiderült, hogy már a koncert napját megelőző előadás után elkezdenék beépíteni a díszletet, és már éjszaka elkezdenék programozni a világítást is. (Rendkívülinek ezt se nevezhetjük, bár nálunk igen ritkán kerül sor ilyesmire, főként a drágább éjszakai munkaórák miatt.)

Azt már rögtön az elején lehetett tudni, hogy a pénz nem számít (sőt, néha úgy tűnt, a minél több pénz elköltése a cél), így berendelték kiegészítő világítást is, és mivel nekünk nincs annyi egyforma stroboszkópunk, ezeket egy tévés beszállító cég hozta. (Hozzá kell tennem, a hangversenyteremben ez idáig semmilyen produkcióhoz nem használtunk stroboszkópot, valahogy lement így négy év.) A nagyterem állandó eszközkészletén túl (ami most 21 VL1000 és 12 MAC700 robotlámpa, a hagyományos reflektorokon felül) áthozunk két nagy VARI*LITE robotot, és még hat kis MAC550 robotot is. A nagy gépeket a fronttartónk szélére, a kicsiket pedig a díszlet emelvényei alá helyezzük. Készült díszlet is, függönyök és áthidaló baldachinok keretezték az első karzatot, ezek megvilágítására kisebb erdőnyi PC és PAR lámpák álltak rendelkezésre. Érezni lehetett, hogy valami nagyon nagy dolog készül...

Ketten kaptuk a feladatot, Szabados Tamás kollégám a beépítést és az éjszakai előprogramozást végezte, irányította a rendszer beépítését, én a próbákön programoztam, és az esti előadás lebonyolítását végeztem. Tamás előző nap este tízre, az előző előadás végére érkezett, én reggel nyolcra, váltottuk egymást, Tamás átadta a szükséges információkat, az eszközök kiosztását, az előzetesen összeállított világítási jeleket, és egy rövid listát azokról az igényekről, amiket Kristóf adott meg, majd hazament aludni. A listán különböző effektprogramok szere-

peltek, futófények az izzósorokra (ami három áramkörön, igen nagy tagoltságban működött, így nem élt meg rajta a futás), futófények a stroboszkópokra, mozgásprogramok a színpadi és nézőtéri robotokra. Ezeket a programokat elég gyorsan meg lehet írni, nehézséget az okozott, hogy közben megérkezett a zenekar egy része, megkezdődött a hangbeállítás, és nem voltak boldogok, amikor a stroboszkópokra kezdtem programokat gyártani.

(Tamás elmondta, hogy elég lassan haladtak, mert Kristófnak a technikai dolgokról nem igazán van fogalma, és nem tudta elég pontosan elmondani, mit szeretne látni, így sok mindent kellett módosítani, újra megírni. A lista is elég pongyolán volt megfogalmazva, így pár dologgal inkább megvártam Kristótot.)

Felépítettük a zenekar kottavilágítását, majd elmentünk reggelizni, mint utóbb kiderült, ez volt az egyik legjobb ötlet ezen a napon. Tíz után megérkezett Kristóf, és elkezdtük összeállítani a programot. Már az elején mondta, hogy minden számhoz három-négy világítási jelet szeretne egy programlistában rögzítve. (Élő koncerteknél nem szoktunk így programozni, nem elég rugalmas, és nehezebb reagálni a zene változásaira.) Azokat az elmentett jeleket szeretné használni, amiket Tamással készítették éjszaka, ezekhez kellene az én mozgásprogramjaimat bemásolni. Néhány számmal elkészültünk, de már az elején szoltam, hogy a számok között problémát fog okozni az átállítás, mert csak másoltuk Tamás jeleit, nem lesz idejük átállni a gépeknek, ezt egyszerűen nem értette meg. Röviden elmagyaráztam, majd meg is mutattam, miről van szó, a gépek kaszába állnak át, a színváltók lapozgatnak, ha nem hagyunk lehetőséget a sötétben történő átállásra. (A pult természetesen kezeli ezeket a problémákat, automatikus LOOK AHEAD funkció áll rendelkezésre, de csak akkor működik, ha az adott eszköz dimmerparaméterét nullára húztuk.) Innentől úgy programoztunk, ahogy színházi előadásokhoz szoktunk, az átállások sötétre húzva mentek, az átszínezések elé kiegészítő jeleket tettem, meg is szüntek a fura kísérőjelenségek. (Természetesen ennyi eszköz használata mellett már meg lehet oldani, hogy ne egyszerre menjen minden sötétre, az átállások alatt is volt bőven olyan gép, ami világíthatta a színpadot.) Közben megkezdődött a próba, az első néhány számot többször is átvettük, ezek jeleivel már elkészültünk, a többi szám alatt pedig mindig az adott szám fényeit programoztuk. Hihetetlenül lassan haladt a próba, a zenekar se mindig volt együtt, a hangosítás is kihívások-

kal küzdött, és gyakran lemaradtunk mi is az eseményekről. (Itt jegyzem meg, az első bejárásokon még arról volt szó, hogy majdnem akusztikusan megy a koncert, csak néhány hangszert kell kiemelni. Ehhez képest a próbán már teljes hangosítás, mikrofonozás és monitorerdő volt a színpadon, nem minden esetben volt uralható a helyzet.) A nyitány után a főhősünk a nézőtéren keresztül jön majd a színpadra, rögtön a belépésekor meg kell fogni, itt volt némi félreértés, nehezen hitte el, hogy a mi fejjepállásunkból nem lehet az egész nézőteret befogni, végül egy robotlámpára írtam követőprogramot, aminek a végső pontján veszi át a kísérést a fejjep. (A koncertteremben, és általában a színházi környezetben, az események a színpadon zajlanak, így oda kell látniuk a fejjepnek is, a nézőtéren nagyon ritkán történik olyasmi, amire fejjepézni kellene.)

Délután a zenekar rövid szünetet tartott, én is megpróbáltam meglógni, de csak néhány szendvicset tudtam beszerezni, már hívtak is vissza. Folytattuk a programozást, a nézőtér színezését több robotlámpa csinálta, ezekre is kellett mozgásprogramokat készíteni (amiket reggel írtam, nem tudtuk használni, „nem ilyenre gondolt”).

A próba lement, sajnos nem tudtak minden számot végigpróbálni, a duetteket többször is átvették, így nem maradt idő minden számra, ezekre „vakon” írtunk jeleket.

Sok problémát okozott a vetítés is, ez rendhagyó módon az akusztikai álmennyezetre (Canopy) vetített óriási képekből állt. Mivel ennek burkolata nem vetítésre lett tervezve, több problémát is okozott, a képek színe nem a bejátszott anyag eredeti színével jelent meg, lévén a burkolat nem fehér, hanem enyhén sárgás színezetű. Ráadásul a faanyagra felvitt lakk fura fénytörést okozott, így a vetítő fénymagja élénkzöld színben ragyogott. Ez a zöldes szín a nézőpont függvényében változik, és csak a képnek azt a részét „húzza el” zöld irányba, ahol az adott helyen a fénymag tükröződik. (A vezérlőállásból pont a kép közepe volt zöld, de oldalról néve egészen eltolódott ez a pont, és a felső karzatokról nem is látszott.) Sikertült egy vidám órát eltölteni ezzel a jelenséggel, tekergették a bejátszók színvilágát, elhúzták a projektor színkezelését, végül a teljesen fekete-fehérre elhúzott képen is zölden virított szegény Frank Sinatra feje.

Már megkezdődött a színpad előadás előtti takarítása, mi még mindig jeleket írtunk, elkezdték előkészíteni a termet a közönség fogadására, én még azonban a program hibáit javítottam. (Főleg a reggel felvett jelek átúszási hibáit, illetve a mozgásprogramok

paramétereit.) A nyitás előtt pár perccel készülttem el, és csak reméltem, hogy sikerült minden „máskálást” kiszedegetnem.

Megkezdődött az előadás, és viszonylag problémamentesen lezajlott. Persze nem hibátlanul, a vendég fejjepesek (akiket valamilyen tévés szolgáltató cég adott) nem igazán voltak gyakorlottak színházi munkákban, és persze ők sem látták az egész próbát, így néha lemaradtak a szereplőkről. A nézőtérre igen komoly fényáradat zúdult, kaszálgtunk robotokkal, és az összes stroboszkóp a nézőkkel szemben, a díszlet osztásaiban volt elhelyezve. (Az eredeti koncepció szerint az előadásból DVD-felvétel készült volna, végül csak néhány pici kamerával, az interneten közvetítette valamelyik nem túl ismert zsebtévé. A közönség kegyetlen túlvilágítását ►

► ezzel a koncepcióval magyarázták. Azt is meg kell jegyezni, hogy a nézőtér egy részét nem fizető nézők, hanem statiszták foglalták el, egyrészt fokozták a hangulatot, másrészt az ő szemén világításuk belefért a produkcióba.) Ahogy az élő koncerteknél könnyen előfordul, menet közben felcseréltek két számot, így megborult az előre, lépésenként rögzített világítási program koncepciója. Persze a rögzített program bármelyik lépésére át lehet ugorni, de ez néha nem kívánt mellékhatásokkal jár. (Itt már jelentett problémát a többlépcsősre megírt, finom átúsztatásokat lehetővé tévő programozás, a szám elejébe ugrás közben átlapozott néhány színváltó, persze nem volt tragédia, de lehetett volna szebb.)

Végül a konklúzió: (ha már végigolvasták ezt a hosszúra nyúlt cikket) hosszú órák megfeszített munkájával elkészült egy világítási program (ketten összesen több mint 16 órát töltöttünk a végső program elkészítésével), de az előadáson nem látszott meg a ráfordított munkaórák nagy száma. Ugyanezt a látványvilágot bármelyikünk le tudja progra-

mozni 3-4 óra alatt, (mint ahogy erre igen gyakran sor is kerül hasonló könnyűzenei koncerteken, akár felveszi a tévé, akár nem.)

Az élő koncerteknek az egyik legfontosabb varázsát pont a megismételhetetlenség jelenti, beül a közönség, elindul a koncert, és nem állunk le, nem vesszük újra az elhibázott jeleneteket. Mi megszoktuk, hogy elsőre jól kell csinálni.

Sajnos erősen rányomta a bélyegét az egész munkára a televíziós szemléletű munkamódszer, nagyon sok időt töltenek el, többnyire látványosan, de annál hasztalanabban, csak hogy érezhető, megmagyarázható legyen, miért is áll olyan nagy szám a végszámla alján.

Végül néhány szót magáról a fellépő művészeiről, aki valójában erről az egész felhajtásról nem tehet. (Mint napközben megtudtam, nagyon híres zongorista, aki olyan világhírű emberekkel dolgozott, mint Phil Collins, Elton John vagy Mariah Carey. Szerintem én is híres lehetek, mert olyan művészekkel dolgoztam, mint Gloria Gaynor, Nigel Kennedy, vagy Goran Bregovic, csak hogy

szintén három hírességet említsek.) Nyári Károly délelőtt érkezett, odajött a keverőállás-hoz, mindenkinek bemutatkozott, nagyon kedves volt, és egész nap teljesen normálisan viselkedett (mondhatnám: normálisan viselte a nem épp normálisan folyó próbafolyamatot.)

Este kitűnő koncertet adott, remekül énekelte, zongorázott.

Az internetes honlapján később az jelent meg, hogy 1800 ember állva tapsolt a koncert végén. Ennek objektív akadálya a terem 1700 fős maximális befogadóképessége.

Még két később megjelent információ: a díszlet függönyözése többek szerint egy ravatalozóra hasonlított. Egy hölgy panaszt tett, állítása szerint begyulladt a szeme, mert a szemébe világítottunk. (Kártérítési igényét továbbították a produkciót megrendelő és a világítást is beállító producer felé.)

Érdekes nap volt, gazdagabb lettem néhány élménnyel, és megtudtam, mennyire rendes, normális ember Nyári Károly.

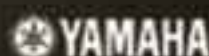
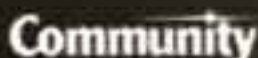
Kiss Péter

CYŐRTEK | Termékek | Megrendések | Akciók | Árlisták | Letöltések | Társulat | Kapcsolat | Műszaki | Keresés

Kibővült honlapunk:

- Akciók
- Árlisták
- Letöltések
- Műszaki adatok

www.interton.hu/retail

KRITIKA

Kevés a pénz

avagy merjünk kicsik lenni?

A 2008–2009-es színházi évad első felében 2008 őszén sok budapesti színház sok bemutatója játszódik „üres tér”-ben, vagy kicsi játéktéren. Szinte díszlet nélküli előadások láthatók sorozatban.

A Művészetek Palotájának operabemutatóin már megszokottak az úgynevezett félig scenírozott változatok. Ilyen volt az őszi két Puccini-bemutató a *Turandot* és *A nyugat lánya*. A *Turandot*-előadás díszlete szinte teljes értékűnek nevezhető, a Bartók Béla Hangversenyerem adottságait – feledtetve a színpadtechnikai berendezések hiányát – jól használta fel a rendező és a látvány tervezését is felvállaló Kovalik Balázs.

Turandot

Fotó: MŰPA-archívum – Pető Zsuzsa

A nyugat lánya

Fotó: MŰPA-archívum – Pető Zsuzsa

Prózai előadásokon is tapasztalhatunk hasonló megoldásokat. A Pesti Színházban Eberhard Streul–Parti Nagy Lajos *Kellékes* című előadása üres színpadon játszódik, de a téma és Kern András játéka betölti a teret. Ebben segítségére van néhány jól használható kellék is. (Rendező: Ilan Eldad Látvány: Iványi Árpád)

Fotó: theater.hu – Ilovsky Béla

Kellékes (Kern András)

Fotó: theater.hu – Ilovsky Béla

Az már kevésbé érthető, hogy az Operaház miért vállalkozik hasonló díszletlen bemutatóra a Thália Színházban. A *Carmen* CET előadásán a színpadon van a zenekar és a szereplők közepén a bikaviadal-aréniában mozognak. Néha előrejönnek a nézőtér elejére épített kifutóra, és modern ruhákban kellékek és díszlet nélkül adják elő Georges Bizet operájának kivonatolt változatát. (Rendező: Telihay Péter. Díszlet: Menczel Róbert. Jelmez: Daróczi Sándor.)

Fotó: theater.hu – Ilovszky Béla

Fotó: theater.hu – Ilovszky Béla

A Parti Nagy Lajos *Ibusár* című egyszemélyes színdarabját Bíró Krisztina az Örkény Színház előcsarnokában a ruhatári pultok előtt játssza. A nézőknek az előadás utolsó jelenetére (a rossz alkalmi székekről felállva) át kell vándorolnia a színházterembe. (Rendező: Pelsöczy Réka. Díszlet: Cziegler Balázs. Jelmez: Nagy Fruzsina.)

► A jelmezeken is spórolni próbálnak színházaink. Az elmúlt évadban sok volt az olyan bemutató, ahol a színészek, ha kellett, ha nem, meztelenül játszottak. Ez a sorozat folytatódott ebben az évadban. A Kamrában Bernard-Marie Koltes: *Néger és a kutyák harca* című előadáson szinte semmilyen díszlet sincs, és a szereplők ruhája is hiányos, pedig a történet ezt nem követeli meg. (Rendező: Zsótér Sándor. Díszlet: Ambrus Mária. Jelmez: Benedek Mari.)

Fotó: theater.hu – Ilovszky Béla

A jég

A Nemzeti Színház Kaszás Attila Termében, amely próbateremből kialakított játszóhely, mutatták be Bertolt Brecht: *A kivétel és a szabály* című művét. A darab összes díszlete a padlóra terített hullámpapír, a jelmezek pedig a szereplőkön egy-egy ágyékkötő. (Rendező: Zsótér Sándor. Díszlet: Ambrus Mária. Jelmez: Benedek Mari) Az előadás a Nemzeti Színház harmadik és egyben legkisebb játszóhelyén zajlik a stúdiónál is „stúdióbb” körülmények között. A helyszín megközelítéséhez „üzemi területen”, zegzugos folyósokon, lépcsőházakon, kell a nézőknek végighaladniuk. Úgy látszik, túl nagyok a Nemzeti Színház színháztermei, mert Vlagyimir Szorokin *A jég* című darabjának előadását a nagyszínpadon játsszák ugyan, de a nézőtérnek háttal, a színpadra ültetve a közönséget. Az első felvonásban egy dobogórendszeren kuporognak a nézők, és bámulják a sok anyaszült meztelen színészt, a második felvonásban pedig a nézők ülnek a díszletben, és a színészek a lépcsőzetesen kiépített dobogórendszeren mondják fel a szövegüket, meg sem kísérelve, hogy szerepeiket el is játszasszák. (Rendező: Mundruczó Kornél. Díszlet-jelmez: Ágh Márton)

Fotó: theater.hu – Ilovszky Béla

Kivétel és a szabály

Fotó: theater.hu – Ilvószky Béla

Műselyemlány

Fotó: theater.hu – Ilvószky Béla

Az Örkény Színház is nagyra találta a nézőterét, és az erkély vonalánál lefüggönyözte Irmgard Keun *Műselyemlány* című előadásánál. Így Hámosi Gabriella egyszemélyes produkcióját csak a nézőtér első néhány sorából nézhetjük. (Rendező: ifj. Bagossy László. Díszlet-jelmez: Ignatovity Krisztina.) Ugyanebben a színházban játsszák Georges Feydeau *Tökfilkó* című színdarabját, úgy, hogy a nézők egy részét a színpadra ültetik. A nézőtér első néhány sorára és a színpad elejére épített dobogón folyik a játék, a nézők pedig nézhetik egymást, mivel a színpadon a nézőtérrel szemben is van vagy nyolc sorban körülbelül nyolcvan néző. Az alkalmi székek kényelmetlenek a lelátó emelkedése kicsi, és a szék sorok nincsenek eltolva egymás mögött. Így a színpadi ülésekről csak deréktól felfelé láthatók a színészek. Az előadás nagy részében az eredeti nézőtér irányába játszanak, ezért a szövegértés sem kielégítő. A harmadik felvonásra a reflektoroktól elviselhetetlen hőség van a színpadra épített nézőtéren, így nem élvezhető az előadás ugyanazon a színvonalon, mint az eredeti nézőtéren. (Rendező: Mácsai Pál. Díszlet-jelmez: Izsák Lili. Szenekus: Kövesy Károly.)

Radnóti-est

Fotók: Radnóti Színház archívum – Korncz Zsuzsa

Más színházak előadásában is felültetik a nézőket a színpadra. Teszik ezt olyan kis színházak, ahol egyébként sem fér el túl sok néző. Igaz, hogy ezeknek a színházaknak nincs stúdiószínpaduk. A Radnóti Színház *Radnóti-estjén* a földszinti nézőtér székei fölé építettek egy lépcsőzetes nézőteret, amely az erkélyen az eredeti széksorokkal folytatódik, és kétoldalt felvezet a színpadra, ahol hátul egybeér. Így alakul ki egy körszínházszerű tér, a közepén maradt kicsi küzdőtérrel játszsa el Bálint András az egyszemélyes darabot. Hasonló a nézőtér megoldása ugyanebben a színházban bemutatott Ingmar Bergman *Rítus* című filmjéből készült előadásnak. (Rendező: Lukáts Andor. Díszlet-jelmez: Esztán Mónika.)

Rítus

► A Pesti Színházban bemutatott Heinrich Böll–Bereményi Géza *Katharina Blum elvesztett tisztessége* című előadásához a Bagossy Levente által tervezett díszlet is a színpadon kívül van. A játéktér alatt irodai kellékek jelzik a hivatalt, oldalt a nézőtér szintjén egy lehallgató központ látható. A színpadot hat hatalmas felhúzható tábla takarja, amelynek mozgatásával különböző kép-kivágások állíthatók elő. Ezekben az ablakokban játszanak a szereplők sárga háttér előtt, ellenfényben, minimális kellékekkel Jánoskúti Márta jellemeket kidomborító ruháiban. Eléggé kockázatos ez a lényegretörően leszűkített játéktér. (Rendező: Hegedűs D. Géza. Szcenika: Krisztiáni István. Világítás: Komoróczy Gábor.)

Katharina Blum elvesztett tisztessége

Fotó: Vgszínház archívum – Dusa Gábor

Fotó: theater.hu – Illoszky Béla

Fidelio az Operaház színpadán

Hasonlóan leszűkítette a szereplők mozgásterét az Operaház Beethoven: *Fidelio*-bemutatóján is. Lépcsőzetesen emelkedő dobogórendszer áll a színpadon, kialakítva így a játéktér magasságban eltérő három szintjét. A szintek között nincs a nézők számára is látható átjárás, így a szereplők csak síkban mozoghatnak, és nehéz személyes kapcsolatot teremteni a különböző magasságban levők között. (Rendező: Kovalik Balázs. Díszlet: Angelika Höckner–Kovalik Balázs. Jelmez: Benedek Mari.)

Van, amikor ezek a minimalista megoldások indokoltak, néha modernnek hatnak, újszerűek, de ilyen tömény mennyiségben egy évadon belüli megjelenésük már gyanús. A néző eltűnődhet, hogy valamilyen korszerűsítési láz, vagy csak a pénzhiány okozza azt, hogy megfosztják a színházi élmény egy jelentős részétől, a látványtól.

Kárpáti Imre

Pomádé király új ruhája

Az Operaház is feleslegesnek ítélte a nagy színpadát Ránki Dezső *Pomádé király új ruhája* című előadásához. Az előfüggöny előtt a befedett zenekari árkon játsszák el a darabot. A zenekar egy kis forgószínpadra kerül, és a fennmaradó helyen alig kell valami díszlet. (Rendező: Toronykőy Attila. Díszlet-jelmez: Juhász Katalin.)

Már itt az új korszak?

A márciusi frankfurti Pro Light & Sound kiállításon éreztem először, hogy a LED-es fényforrásokkal ellátott mozgófejes effektívvetők kezdenek valóban használható fényerővel és funkciókkal rendelkezni. Vajon jól éreztem? Fókuszáljunk rájuk egy kicsit, és lássuk, mit tudnak valójában...

Előzmények

Azt hiszem, hogy nincs a professzionális világítástechnikában olyan szakember, aki ne kísérné izgatott figyelemmel a kezdetektől a mind ígéretesebb LED fényforrásokkal felépített fényvetők fejlődését. Az egyre nagyobb fényáramú, a megadott hőmérséklet-tartományon belül kb. 50 000 óra élettartamot garantáló LED-ek megjelenésével párhuzamosan a fényvetőgyártók is megjelentek a LED-es fényvetőkkel, de mivel a fehér LED-ek fejlődése kissé lassabb, hatásfokuk is alacsonyabb, ezért az összeadó (RGB) színkeverős fényvetők fejlesztésére koncentráltak a kezdetben. Ezekben a fényvetőkben még általában a színes LED csípek külön-külön helyezkednek el, de már megjelentek az egybe integrált RGB csípek is, melyek-

nél nem keletkezik zavaró színárnyék.

Még izgalmasabb, hogy már néhány éve megjelentek e fényvetők mozgófejes változatai is, és mára a nagy gyártók szinte mindegyike piacra lépett már saját típusokkal.

Mivel a LED-ek jelenleg még nem képesek pontoszerűen akkora fényáramot kibocsátani, mint a színpadvilágításban használt halogén vagy fémhalogén fényforrások, ezért még várunk kell a profiljellegű fényvetők megjelenésére – érzésem szerint nem sokat. Jelen vizsgálódásunk ezért tehát a „wash”-jellegű, azaz elmosott szélű fénykör vetítésére alkalmas mozgófejes fényvetőkkel foglalkozik. A mellékelt táblázatban a gépek legfontosabb jellemzőit igyekeztünk összehasonlítani, de látszik, hogy ez ma

A Coemar iWash LED-je

még nem egyszerű feladat. Például fontos lenne ismerni a gépek fényforrásait, a LED-eket, de úgy tűnik, hogy a várható igen hosszú élettartam miatt ennek megadására nem mindegyik gyártó törekszik, hiszen úgy gondolják, hogy a LED-eket egyszerűen nem kell majd cserélni. Az sem egyértelmű, hogy a LED-es fényvetők fényáramát hogyan adják meg, pl. a High End Systems egy kissé homályosan megfogalmazott módon egy fémhalogén fényvetőhöz hasonlítja a LED-ek kombinált energiaszintjét, és egy szorzóval módosítja azt.

Nagyon sok gyártó terméke található meg már a piacon, de – hasonlóan a „hagyományos” mozgófejes fényvetők esetében is – itt is rendkívül lényeges a megbízhatóság, ezért most a már bizonyított minőséget gyártó cégek termékeit vesszük górcső alá, bár a piacon ennél jóval több gyártó terméke érhető el.

Clay Paky

(www.claypaky.it)

A kiváló minőségű effektívvetőiről méltán híres gyártó még nem mutatott be LED-es mozgófejes fényvetőt, de azt hiszem, nem tévedek nagyot, ha azt gondolom, hogy hamarosan ők is versenybe szállnak, és akkor rögtön igen magas színvonalú termékkel rukkolnak elő.

Coemar

(www.coemar.com)

A korábban kissé gyengélkedő másik nagy olasz gyártó az utóbbi években ismét innovatív termékek sorával jelentkezett, és az első között jelent meg LED-es mozgófejes fényvetővel a piacon **iWash Led** néven. A 3x12 db piros/zöld/kék LED-eket tartalmazó fényvető különlegessége, hogy 1 db fehér LED-et is tartalmaz, melynek segítségével lágyabb, pasztell jellegű színek is kikeverhetők. A fényvető alapkiépítésben 12 fokos optikával ►

MAC 301 Wash – kompakt méret kitűnő zoom-mal

► rendelkezik, de opcionálisan – a lencse cseréjével – 30 fokos lencse is behelyezhető a gépbe. A gép halk hűtőventilátorral is rendelkezik, mely csak akkor kapcsol be, ha a fényvetőfej hőmérséklete azt indokolja – azaz a gép igen csendes működésű. A fényvető vezérléséhez 12 DMX csatorna szükséges, melyből a 16 bites felbontású mozgató négy csatornát igényel.

High End Systems

(www.highend.com)

Az amerikai gyártó életében tavaly nagy változás következett be, amikor a belga Barco megvásárolta a céget. Korábban is szoros kapcsolat volt a két cég között, mivel az amerikaiak DL (digital light) sorozatú digitális fényvetőiben már eddig is Barco „vetítőszív” működött. A digitális világítási fejlesztések várhatóan még gyorsabbak lesznek a cégnél, de ezek mellett már most is két igen érdekes, innovatív LED-es mozgófejes termékkel vannak jelen a piacon, melyek a

Pixellation Luminaries™ családnev alatt futnak.

Az egyik ilyen termékük a **SHOWPIX™** mozgófejes effekt-fényvető, melyet kettős szerepre szánt a High End vezető fejlesztője, *Richard Belliveau*. Az igen nagy átmérőjű, 18 collos, azaz közel 460 mm-es fényvetőfej 127 db háromcsipes, 3 W-os LED-et tartalmaz, azaz az RGB

LED-ek nem külön, hanem egy lencse mögött együtt helyezkednek el. Ennek a rendkívüli előnye az, hogy a fényvető igen homogén színkeverést produkál, és nincsenek színárnyékok. Az előbb említett kettős szerep is igen különleges: a fényvető mind igen nagy fényerejű világításra, mind LED-es pixelábrák előállítására alkalmas. A fényvető 411 beépített

pixelábrát tartalmaz, de egyedi ábrákat is vizualizálhatunk, szerkeszthetünk és feltölthetünk a gyári **HES Echo™** alkalmazás segítségével, továbbá a gyár egyedi, **Pixelage™** szoftverének segítségével egy teljes színpadkép pixelábrái számítógépen összeállíthatók, és a show alatt a fényvetőkön futtathatók. Ha csak világítani szeretnénk a fényvetővel, akkor 12 DMX csatorna elegendő a vezérléshez, de lehetőség van a pixelek egyedi vezérlésére is, melynek során összességében igen sok, 451 (!) csatornára van szükségünk.

A gyár másik terméke a **SHOWPIX™** kistestvére, mely **StudioPix™** névre hallgat. A mozgófeje itt 13,5 colos, azaz 343 mm átmérőjű, és 61 db háromcsipes 3W-os LED-et tartalmaz. Fényereje is természetesen kisebb, de minden más jellemzőjében meg egyezik nagyobb testvérel.

Martin Professional

(www.martin.com)

A Martin palettájában már egy

MAC 401 Dual – zoom-os fényvető és grafikus effekt egyben

Típus	Gyártó	Fényvető LED-teljesítménye	LED-ek típusa	Színkeverés	LED-ek száma
iWash Led	Coemar	44 W	Luxeon Rebel	RGBW	12 db piros, 12 db zöld 12 db kék, 1 db fehér
SHOWPIX™	High End Systems	381 W	nem ismert	RGB	127 db RGB háromcsipes LED
StudioPix™	High End Systems	183 W	nem ismert	RGB	61 db RGB háromcsipes LED
JBled A4	JB Lighting	180 W	Luxeon Rebel	RGB	20 db piros, 20 db zöld, 20 db kék
JBled A7 Zoom	JB Lighting	324 W	Luxeon Rebel	RGB	36 db piros, 36 db zöld, 36 db kék
MAC 401 Dual™	Martin Professional	nincs adat	nem ismert	RGB	36 db RGB háromcsipes LED
MAC 301 Wash™	Martin Professional	324 W	Luxeon Rebel	RGB	36 db piros, 36 db zöld, 36 db kék
MovingLED 72	Raymax (MovingLED)	216 W	Luxeon K2	RGBA	18 db piros, 18 db zöld, 18 db kék, 18 db borostyánsárga
MovingLED Zoom	Raymax (MovingLED)	540 W	Luxeon K2	RGBW	36 db piros, 36 db zöld, 36 db kék, 72 db melegfehér
REDWash 2*36	Robe	nincs adat	Luxeon K2	RGB	12 db piros, 12 db zöld, 12 db kék
REDWash 3*192	Robe	576 W	Luxeon Rebel	RGBW	48 db piros, 48 db zöld, 48 db kék, 48 db hidegfehér
VLX™ Wash	Vari*Lite	630 W	CBM-380 Luminus Inc.	RGBW	7 db RGBW LED modul

ideje megjelentek a LED-es termékek, de idén mutatkozott be két új mozgófejes LED-es fényvetőjük.

A nagyobb teljesítményű fényvető a **MAC 401 Dual™** nevet kapta az aarhusi gyár „keresztelőjében”. Különleges, egyedi felépítésű fényvető, mely kettős funkcióval bír: a fényvető fejrészének egyik felén világításra alkalmas, 36 db színkeverős, háromcsipes nagy teljesítményű RGB LED-ek találhatók, a fej másik felén pedig pixelábrák előállítására alkalmas kisebb teljesítményű háromcsipes RGB LED-ek dolgoznak. Ily módon akár úgy is használhatjuk a fényvetőt, hogy az a színpad irányába világít, a nézőtér irányába pedig pixelábrákat mutat. További igen vonzó jellemzője e típusnak a folyamatos zoom lehetőség, melynek pontos tartományáról még nincs adatunk. A frankfurti kiállításon bemutatott példány még csak a gyár prototípusa volt, de már így is igen nagy érdeklődést vonzott.

Raymax – MovingLED 72 – borostyán LED-ekkel a szebb színkeverésért

A kiállításon bemutatott másik típus a **MAC 301 Wash™** név alatt fut, és a Martin e típust a JB Lighting céggel kötött megállapodása alapján gyártatja a német céggel. 3x36 db nagy teljesítményű, 3 W-os RGB LED csoporttal rendelkezik, igen hatásos, 13–36 fokos folyamatosan állítható zoomtartománya van, és nagyon szép színkeverést lehet vele elérni. Mindemellett a gyár kifejezetten olyan helyekre is

ajánlja, ahol a kis működési hűtés-ze az követelmény. Ez a termék már vásárolható, a nagyobb testvér várhatóan azonban csak az év harmadik negyedévében lép ki a piacra.

Raymax – MovingLED

(www.raymax.hu)

A nagy nemzetközi márkák között feltétlenül szót kell ejtenünk a magyar fejlesztésű és gyártású LED-es mozgófejes fényvetőkről,

melyeket a Raymax Kft. Készíti, és testvércége, a MovingLED Inc. forgalmazza.

Jelenleg két típust gyártanak: a néhány éve kifejlesztett **MovingLED 72-t** és a nemrég debütált **MovingLED Zoom-ot**. Mindkét típus rendelkezik az igen praktikus süllyesztve beépített és kihajtható függesztőkampókkal.

A **MovingLED 72** típusban 4x18 db RGBA (piros, zöld, kék és borostyánsárga) 3 W-os LED-csoportot találunk, mely így különösen a piros-zöld tartományban még élénkebb színárnyalatok létrehozására képes. A színkeverés finomságát a színenként 16 bites felbontás garantálja. A kilépő fénysugár szögét csere-lencsékkel lehet módosítani.

A **MovingLED Zoom** modell a LED-ek teljesítményét tekintve a piac egyik legfényerősebb típusa, ráadásul ez is négyszínes keverést nyújt: RGBW, azaz piros, zöld, kék és melegfehér. A melegfehér és kék színek keverésével igen finom színhőmérséklet-változtatást lehet létrehozni, és ▶

	Optika nyílása	Max. fényáram (lm)	DMX csatornák száma	Méret (h/sz/m) Súly	Egyéb jellemzők
	12°	nincs adat	12	335x350x470 11,2 kg	30°-os opcionális lencse, 0–100% dimmer, stroboszkóp, kis zajú ventilátor
	45°	24 000	12/70/390/451	594x522x840 49 kg	0–100% dimmer, stroboszkóp, kis zajú ventilátor, 411 db beépített pixelábra, RDM vezérlési lehetőség
	45°	11 500	12/70/192/253	540x300x601 20,9 kg	0–100% dimmer, stroboszkóp, kis zajú ventilátor, 411 db beépített pixelábra, RDM vezérlési lehetőség
	8°–28° zoom	nincs adat	nincs adat	200x320x370 8,8 kg	0–100% dimmer, stroboszkóp effekt, kis zajú ventilátor, önálló működés programozható memóriákkal, beépített véletlenszerű effektek
	8°–28° zoom	nincs adat	12/15/16/19	200x320x370 8,8 kg	0–100% dimmer, stroboszkóp effekt, kis zajú ventilátor, önálló működés programozható memóriákkal, beépített véletlenszerű effektek
	zoom 13°–36° zoom	nincs adat 3900	nem ismert 12/15/16/19	nem ismert 200x320x370 8,9 kg	0–100% dimmer, stroboszkóp, kis zajú ventilátor 0–100% dimmer, stroboszkóp, kis zajú ventilátor, elektronikus „színtárcsa” 7 előre beállított színnel, önálló működés 28 programozható memóriával, beépített véletlenszerű effektek.
	12°	nincs adat	14	980x350x430 19,8 kg	0–100% dimmer, 16 bites szín-vezérlések, besüllyesztett és kihajtható függesztőkampók
	12°–60° zoom	22 000	14	480x480x680 22 kg	0–100% dimmer, 16 bites szín-vezérlések, rendkívüli zoom tartomány, besüllyesztett és kihajtható függesztőkampók
	6°	nincs adat	8/14	326x362x418 8,8 kg	0–100% dimmer, 25 fokos opcionális lencse, stroboszkóp, elektronikus „színtárcsa”, szívráncs effekt
	25°	nem ismert	8/16/24/28	534x355x609 22 kg	0–100% dimmer, 12 fokos sugárzás lencse nélkül, 45 fokos opcionális lencse, 15x45 fokos opcionális lencse, stroboszkóp, elektronikus „színtárcsa”, RDM és ArtNet kommunikációs lehetőség
	22°–60° zoom	10000 felett	20 felett, üzemmód függvényében	461x421x702 28 kg	0–100% dimmer, stroboszkóp, színhőmérséklet állítás 3000–6500 °K között, kiváló színvisszaadás (CRI 93), Ethernet vezérlés is

► magával a 3000° kelvines fehér színnel végre színárnyékmentes fehér színű világítás is elérhető.

E típus másik különlegessége az egyedi megoldású zoomkialakítás. Ezt ún. holografikus diffúzorok segítségével érik el, melynek lényege a következő: lézeres, holografikus eljárás során előállítanak egy szilícium nyomómasz-

először a 30 fokos LSD tárcsa fordul be folyamatosan, majd ez után a 60 fokos is úgy, hogy közben a 30 fokos visszatér az alap helyzetbe.

Robe

(www.robe.cz)

A cseh gyár is már néhány éve a zászlójára tűzte a digitális moz-

kialakítással alaphelyzetben 25 fokos nyílásszöveget nyújt ez a gép, de opcionális lencsékkel ez 45 fokra, illetve elnyújtott, 15x45 fokos vetítési szögére is átalakítható a kilépő fénysugár kéréje.

Vari Lite

(www.vari-lite.com)

A mozgófejes effektgépek nagy úttörője szintén beszállt a ringbe – és nem is akárhogyan! A frankfurti kiállításon egy rendkívüli paraméterekkel rendelkező gépet mutattak be, melynek fényereje és tudása lenyűgöző volt.

A ma már a Philips csoporthoz tartozó cég **VLX™ Wash** névre keresztelt LED-es mozgófejes fényvetője az amerikai Luminus Devices Inc. által kifejlesztett 90W-os (!!!) RGBW LED modulokat használja. A modulokból a négyféle szín keveréke, eredője jön ki, így a színárnyékok problémája egyáltalán nem jelentkezik ennél a típusnál. A különleges optikai rendszer ezenfelül még különlegesen nagy zoomátfogást is biztosít (22–60 fok között). A LED modulon belüli külön hidegfehér csipnek köszönhetően a színhőmérséklet-tartomány is széles határok, 3000–6500 °K között állítható,

továbbá a gép színvisszaadása is kiváló, 93-as CRI-értékkel rendelkezik.

Összefoglalás

Nos, számomra ez az összeállítás azt mutatja, hogy igen, elérkezett egy új korszak! Végre több olyan típus is feltűnt, melyek a korábbi gyermekbetegségeket – pl. színárnyék, szép fehér fény, zoomolás hiánya – már részben vagy egészben kiküszöbölték. Természetesen a hosszú távú, megbízható működést még bizonyítaniuk kell e fényvetőknek, de már itt vannak, elérhető, megvehető – persze ma még zömmel meglehetősen borsos áron. A tendenciákat figyelve az árak is biztosan lefelé fognak mozogni, úgyhogy csak biztatni tudok mindenkit, hogy ha lehetősége van rá, próbálja ki e korszerű és energiatakarékos eszközöket, egyre kevésbé fog csalódni bennük. Végezetül még annyit: nem kell nagy jóstehetségnek lenni ahhoz, hogy már nem kell sokat várnunk a LED-alapú profilfényvetők megjelenésére sem – és akkor végképp elmondhatjuk, hogy egy új világítási korszakba értünk!

Böröcz Sándor

Raymax – MovingLED Zoom – melegfehér LED-ekkel

kot, amelynek a felületi egyenetlensége nagyon jól kontrollálható és tervezhető, majd ezt a szerzőt beleprézik a megolvasztott polikarbonát lapokba. Ha megnézzük mikroszkóp alatt egy ilyen műanyag lemezt, érdekes látvány tárul elénk: olyan, mint az Alpok hegység, teli van éles csúcsokkal és mély völgyekkel a teljes felület. Ezzel a módszerrel szinte bármilyen nyílásszög-módosítást el lehet érni, sőt még ovális és lineáris karakteristikát is. A **MovingLED Zoom**-ban is ilyen, ún. Light Shaping Diffuserek azaz LSD-k vannak. (Még véletlenül sem szabad más LSD-vel összetéveszteni!) Alaphelyzetben a 12 fokos műanyag lencsék vannak a LED-ekre szerelve. Ha szélesíteni akarjuk a kilépő fénysugár szögét, fokozatosan be lehet fordítani az LSD-ket tartó tárcsákat a fény útjába, így egyre nagyobb nyílásszöveget kapunk. A zoomrendszer kétszintű:

gőfejes fényvetők fejlesztését, és ezzel párhuzamosan több LED-es termékkel is megjelent a piacon, mely termékeket a RED családnév alatt fogja össze. Mostani bemutatásunkban két termék érdekes, a **REDWash 2*36** és a **REDWash 3*192**.

A kisebb teljesítményű **REDWash 2*36** típus 3x12 db Luxeon K2-es LED-et tartalmaz, azaz külön csipek adják a piros-zöld-kék színeket. Alaphelyzetben igen szűk, 6 fokos sugárzási szöveget ad, de opcionális cserelencsével jóval szélesebb sugárzást is elérhetünk vele.

A nagyobb testvér, a **REDWash 3*192** már különlegesebb felépítésű, mivel a 3x48 db RGB csipen túl még 48 db hidegfehér LED-et is tartalmaz, tehát RGBW színkeveréssel dolgozik, de ezenfelül a LED-ek elhelyezése is különleges, mivel nem kör alakban, hanem négyszögletes elrendezésben alakították ki őket. Ezzel a

Vari-Lite – a nagy ígéret, a VLX Wash a frankfurti kiállításon

Fotók: ADB arhív

Keleti Művészeti Központ (OCA), Sanghaj, 1054 fős prózai színház

SZÍNPADVILÁGÍTÁS

Gondolatok a korszerű színpadvilágításról

Az elmúlt pár év színházi beruházásainak tanulságai készítettek arra, hogy néhány gondolatot hozzájáruljak ahhoz az ismeretanyaghoz, ami egy magas szintű, korszerű színpad-világítási rendszer létrehozásához feltétlenül szükséges.

Személy szerint jó ideje már, hogy a világosítói pálya gyakorlati oldala helyett a színházi működéshez elengedhetetlenül szükséges eszköz és felszerelés ellátási oldalra sodródtam. Ez a váltás ugyan távol sodort a színpadi alkotómunkától, viszont lehetőséget adott egy széles körű, a szakma lehetőségeinek határait bemutató, nemzetközi ismeretanyag összegyűjtésére. Jelen írásomban ezekből a tapasztalatokból és információkból szeretnék néhányat közzé tenni, hogy akár a közeli jövőben létrejövő kulturális és művészeti célú beruházások legalább azon a színvonalon jöhessenek létre, amit a tervezők a projekt indulásakor megálmodtak.

Mint gondolom, az az alapvetés már mindenkihez eljutott, hogy a színházi világítási rendszerek elektromos áram jelenlétét igénylik. Viszont a döntéshozók közül nem biztos, hogy mindenki tisztában van azzal a hihetetlen, már-már a csoda határát súroló erőfeszítéssel,

aminek az eredményeként hosszabb-rövidebb ideig a közönség (az istenadta) el tud szakadni a valóságtól, és bele tud merülni a megtekintett előadás világába. Színházi életünk sok műfajt és előadásmódot ötvöz, mindegyiknek más-más módon van szüksége technikai támogatásra. Vannak olyan produkciónak, ahol egy szál ember (maga az előadóművész) képes megteremteni az áhítat varázsát a nézőtérrel oly módon, hogy szinte mindenki egyszerre vesz levegőt akkor, amikor a „szeánszt” vezető előadóművész azt megengedi. És vannak olyan előadások is, amikor sok ember töri magát azért, hogy a nézők megkapják azt az élményt, amivel hazatérve, mentálisan feltöltődve tudják folytatni életük monotóniával terhelt napjait. Elmondhatom, hogy volt szerencsém közreműködni jó néhány ilyen produkció megvalósításában. És elmondhatom, hogy elmondhatatlanul nagy szükség van arra a pár emberre, aki a háttérben meghúzódva felügyeli és segíti ezekben az ihletett pillanatoknak a létrejöttét. Összefoglaló néven színházi műszaknak nevezik ezt a stábot.

De most visszatérnék az elektromossághoz. Szóval ahhoz, hogy az ihletett pillanat mindenkit elragadjon, szükség van néhány műszakilag képzett emberre, aki az elektromosság által nyújtott lehetőségeket kihasználva segíti az előadott művet. Az ő tevékenységük következtében a munkára fogott áram működteti a színpadi gépészetet, juttatja el a legkisebb sóhajt is a közönséghez, és teszi láthatóvá mindazt, ami a színpadon történik. De sok esetben hiába az áldozatos munka és a sok szellemi erőfeszítés, ha nem adatik meg számukra az a technikai háttér, amivel mindez a XXI. század elején minimálisan elvárható lenne.

A közelmúltban több hazai beruházás is elkészült, és vannak emberek, akik teljes mellszéles-

séggel kiállnak az általuk felépített épület érdekében. Sajnos ők ahhoz az oldalhoz tartoznak, akik inkább bátrak, mint hozzáértők, ezért nem is lehet rossz szót szólni rájuk. Ők azok, akik a színházat jobb esetben csak a nézőtérrel szétnevezve tudják értékelni, arról a műszaki háttérrel, ami az épületet rendeltetési céljára alkalmassá teszi, nem sok elképzelésük van. Volt szerencsém egy közelmúltban lebonyolított beruházás előkészítési fázisában hosszan beszélgetni olyan pályázattal, aki nem értette, mi kerül „olyan sokba” egy alapkiépítésű dimmerben. A beszélgetés során vált világossá, hogy az ő képzeletében a dimmer szó hallatára a fali villanykapcsolóként beazonosított szabályzó képe jelenik meg, nem pedig egy moduláris, több feldolgozóprocesszoros, kabinetrendszerű, saját IP címmel rendelkező dimmerszekrényé. Ilyen alapvető fogalomzavarok ismeretében nem lehet csodálkozni, hogy munkájuk során a szcenikai rendszer fontossága a betonozás és a haszontalan márványburkolatok utáni, kevésbé fontos alkotóelemek sorába süllyed. Szó se róla, az épület, mint a színházat körülhatároló térbeli objektum, kézzelfoghatóan materializálja Thália templomát, ezért fontos a modern XXI. századi színjátszás kereteinek meghatározásához. A technikai lehetőségek és a kiírások hozzá nem értő megnyírbálása pont azt veszi el a közönségtől, ami lehetővé tenné mindazt a jót, amiről a cikkem elején próbáltam némi fogalmat alkotni.

Már a Krisztus után 80 körül épült római Colosseum építésénél is arra törekedtek, hogy a kor műszaki lehetőségeinek maximumát beépítsék a nagyszerű épületbe. Olyan jól sikerült, hogy akár „Circus Maximusnak” is nevezhetnék volna, ha a név már nincs lefoglalva egy hasonló tulajdonságokkal bíró intézmény részére. De félre a tréfával. Történelmi tény, hogy abban az épületben, a szárazföld köze- ➤

► pén tengeri csatákat vívtak a gladiátorok a nép szórakoztatására. Ekkora színpadtechnikai és műszaki bravúr napjainkban is komoly próbatételt jelent a nagyban gondolkodó szcenikusoknak. Lehetne sorolni a történelmi példákat, de céloom nem a reneszánsz kori színház technikai színvonalának magasztalása, hanem – mint már írtam – az elektromosság által nyújtott lehetőségeket kihasználó néhány projekt rövid bemutatása. Talán sikerül némi rálátást adni a külföldi és hazai, színháznak nevezett épületek technikai eszközparkjának ismertetésével arról, hogyan is kell felszerelni egy korszerű színházat úgy, hogy már az átadás pillanatában ne lehessen elavultnak, majdhogynem középkorinak titulálni.

Talán nem szerénytelenség kijelenteni, hogy hazánk egyelőre még első színháza a budapesti Nemzeti a legjobb példa a korszerű színházi technika bemutatására. Kezdvé – a párját ritkító – színpadgépészeti megoldásának, ami önmagában tartalmazza a mai napig ismert színpadgépészeti lehetőségeket. A mínusz 2 plusz 3 méter között emelhető és süllyeszthető 72 darab 2x1 m-es színpadelem, akár önálló díszlet szerepét is

botlámpa nyújtotta lehetőségek az alkotói szabadság eddig soha nem tapasztalt megoldásait teszi lehetővé. Dinamizmusát tovább fokozza a színpad körül mozgatható 12 db Voyager világítástartó konzol, ami a körhorizont előtti sín pályán szállítja a rá függesztett intelligens fényvetőket. A robotlámpák működtetését mintegy 612 hagyományos áramkör szolgálja. A lámpapark az ADB és Niethammer fényvetők mellett ellipszoid tükrös ETC fényvetőkből valamint ARRI fémhalogén stúdiólámpákból áll.

De nézzünk néhány külföldi példát, de ne a Lajtán túlról, hanem az Urálon innen és egy kicsit túl.

Nemzeti Akadémia, Nagy Opera és Balett Színház (Belorusz Köztársaság)

A felújítás 2009. márciusig tartott, a beépített eszközök a következők:

Vezérlőpult:

ADB Phoenix 10 XT és Phoenix 5X master-slave módban. A kommunikáció Ethernet kapcsolaton keresztül zajlik.

Dimmerpark:

14 x Eurodim 3 Dimmer Rack (786x3 kW és 188x5 kW Dimmer + 168 Nondim direkt

Fejgépek:

4 db Niethammer MZU 106D 2.5 kW fémhalogén front, és

4 db MZU 256DE 1.2 kW fémhalogén gégen fejgép.

Keleti Művészeti Központ, Sanghaj

A 2004-ben átadott, impozáns létesítmény három különálló egységet foglal magába. Az 1054 férőhelyes drámai színházat, a 1979 székes filharmóniai koncerttermet és 330 üléses kamaratermet.

A vezérlésről:

4 db ADB Phoenix 10 és 2 db ADB Phoenix 2 pult valamint 1 grandMA full size és egy grandMA micro Ethernet-alapú kapcsolata gondoskodik.

A dimmerparkja:

12 Eurodim 3 kabinetből áll, a következő összeállításban: 489 db DD3/T 2x5 kW dimmer modul, 26 db DD3/T 1x5 kW, 42 db DD3/T 1x10 kW és 38 db DD3/T 1x5 kW direkt épül fel.

A fényvetői főleg ADB gyártmányú, klasszikus lámpákból áll, kiegészítve

128 db ADB Warp /M motorizált profil halogén fényvetővel.

Az effekt fényekről 48 db Clay Paky 1200 fényvető, valamint 24 db ETC Revolution gondoskodik.

A fenti példákat lehetne sorolni oldalakon keresztül, de a lap terjedelme gátat szab terjedős listák sorolásának. Viszont azt hiszem, hogy az ismertetett néhány példa is segít némi képet alkotni arról a tendenciáról, ami a színházi világítástechnika, és talán egy kicsit a teátrumokban alkalmazható technika pillanatnyi helyzetéről tanúskodik. A példák csak egy, az általunk képviselt világíró cég referenciái közül valók, méghozzá nem is a legjelentősebbek. Viszont azt hiszem, a néhány felsorolt szám is figyelemre méltó és elgondolkodtató. Akit mélyebben érdekel a téma, keressen fel bátran, szívesen bemutatom neki a korszerű színházi és show technikai világítás arzenáljának jelenkori lehetőségeit és tágabb értelemben vett határait.

Jerzsa Attila
Pelyhe Kft.

OCA, Sanghaj, 1979 fős koncertterem

képesek betölteni. De ez még nem minden, a vízszintes lapot képes dönteni is, amivel ferde rámpát is lehet képezni az elemekből. Nem lenne teljes a színpadgépészet, ha igény esetén nem lehetne forgatni. Persze a dupla forgó csak akkor jön elő, ha szükség van rá. Ekkor a hátsó színpadról lehet előregördíteni a játéktérre. Mozgási sebessége lehetővé teszi, hogy akár előadás alatt felvegye üzemszerű helyzetét. Nem hiányozhat a gépészetből a röptető rendszer sem, amit számítógép vezérléssel szinkronizálni lehet a többi színpadgépészeti mozgással.

A Nemzeti Színház világítástechnikája Magyarországon – egyedülálló módon – a robottechnikára alapozva készült el. A 120 darab ro-

kapcsoló fiók) kiegészítve az ADB A.D.N Network dimmer manager rendszerével.

Fényvető park:

128 db ADB Warp/M motorizált Profil halogén fényvető

160 db ADB Warp manuál verzió az egyedülálló gyűrűs kezelő rendszerrel.

144 db ADB C203 2000 W PC,

38 db ADB C103 1000 W PC,

48 db ADB DN205 profil,

4 db CH50 5000W Fresnel,

24 db ADB ACP1001 Cyclorama,

16 db Svoboda. Az EUROPE szériás C203

és C103 egy része motoros kengyelben lett telepítve (Pan – Tilt és Fókusz kezelés) és szalagos színváltót is kaptak.

Gratulálunk!

Sólyom László, a Magyar Köztársaság elnöke – a miniszterelnök előterjesztésére – nemzeti ünnepünk, március 15-e, az 1848–49-es forradalom 161. évfordulója alkalmából kitüntetéseket adott át a Parlamentben.

A színházi területen működő művészek közül Kossuth-díjat kapott **Jánoskúti Márta**, a Vígszínház Jászai-díjas jelmeztervezője, érdemes művész.

Jánoskúti Márta, az elmúlt évtizedek alatt a jelmeztervező-szakma egyik legjelentősebb alakja lett. Tévedhetetlenül használja azt a nagyon komplex képességét, hogy egység-

Rajk László: Moulin Rouge bárpultja

ben tudja látni és láttatni a darab sugározta stílusvilágot, mélyen látja a benne szereplő karakterek funkcióját. Jelmezei, ruhái a művészi jellemábrázolás részeseivé válnak.

Fontos értéke munkásságának: széles körű, roppant alapos kulturális tudása, az európai korok képzőművészeti világának pontos ismerete. Eerre építi saját, egyedi világát, amelyet mindig alárendel az adott, konkrét produkció szellemiségének, a rendezői és díszlettervezői elképzeléseknek. Így alakulhat ki a színpadi látvány világában az a tökéletes harmónia, amely az előadás lényegét szolgálja.

Otthon van a teljesen korhű jelmez felidézésében, megtervezésében, de ugyanúgy nagyvonalúan megteremt a stilizált színpadi

világok ruháit, vagy a modern, lényegre törő, egyszerűsége törekvő látványvilágot, amely csak felidéz, csak emlékeztet a klasszikus színház korhű, bonyolult részletezésű jelmezeire.

Legendás vígszínházi előadások alkotótársa volt, és természetesen ma is az, miközben az Opera megbecsült tervezője, számos vidéki színházban is dolgozott.

Idézzünk fel néhány emlékeztető vígszínházi sikert, amelynek ő is részese volt: Macs-

kajáték, Popfesztivál, Homburg hercege, Bűn és bűnhődés, A padlás, Kőműves Kelemen, Equus, Legenda a lóról, Össztánc, Körmagyar, Úrhatnám polgár.

Szintén Kossuth-díjat kapott **Rajk László** építész, díszlet- és látványtervező. A Magyar Televízió Közalapítvány Kuratórium tagja.

Rajk László sokoldalú művészi – különösen építészeti – munkássága, számos film- és színházi produkcióban való tevőleges részvétele, látványtervezői tevékenysége elismeréseként vehette át a kitüntetést.

1949. január 26-án született Budapesten. A Budapesti Műszaki Egyetem építészmérnöki karán szerzett diplomát. 1971–75 között a „Kovács István” performanszcsoport tagja, rész vesz a Halász Péter vezette Kassák Stúdió produkcióiban. 1972-től a Lakóterv, majd az ►

Fotó: theater.hu – Ilvószky Béla

Jánoskúti Márta jelmezei Hunyady Sándor Feketeszáru cseresznye című darabjában

Szirtes János:
Önarckép

► Iparterv építész. 1973-tól több mint harminc színpadi előadás, 1978-tól mintegy negyven magyar és nemzetközi film látványtervezője. 1976-ban a montreali McGill Egyetemen akadémiai fokozattal doktori címet kapott. 1989–91-ig a Mafilm, 1989-ben Nagy Imre és társai temetésének látványtervezője. 1992-től a Színház- és Filmművészeti Főiskolán díszlettervezést tanít. 1993-ban megkapta a Nagy Imre-émlékplakettet, 1999 óta a Francia Köztársaság Nemzeti Érdemrendjének lovagja, 2002-től a Brit Királyi Építészakadémia tagja. 2005-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje kitüntetését, 2007-ben Pro Urbe Budapest-díjat, 2009-ben a filmszemlén pedig a filmkritikusok díját kapta meg *A londoni férfi* című film látványtervéért.

Jelentősebb díszlettervei: *Faust*, *A per*, *Viktória*, *Takarítás*, *A szabin nők elrablása*, *Bambini di Praga*, *Próba*, *A kastély*, *János vitéz*, *Kényes egyensúly*, *Székek*, *Egy kis éji zene*, *Végjáték*, *A Napsugár-fiúk*.

Kemenes Fanni jelmezterve a *Koldusoperához*

A Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje polgári tagozat kitüntetésben részesült **Szirtes János** Munkácsy Mihály-díjas képzőművész, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem egyetemi tanára.

Szirtes János 1954. december 8-án Budapesten született. Tanulmányait 1975–77 között a Pozsonyi Képzőművészeti Főiskola grafikai szakán, 1977–1980 között a Magyar Képzőművészeti Főiskola grafikai szakán végezte. 1980–1983 között mesterkurzuson vett részt. 1980-tól tagja a Fialat Képző-

művészek Stúdiója Egyesületének. 1988-tól tagja az Internationales Künstler Gremiumnak és a Szentendrei Grafikai Csoportnak. A szentendrei Vajda Lajos Kulturális Egyesület elnöke, 1989-től a Magyar Iparművészeti Főiskola adjunktusa. 1997-től egyetemi docense. 1982-ben Kondor Béla-díjat, 1990-ben Munkácsy Mihály-díjat kapott.

Számtalan performansz résztvevője, rendezője. Művészetét sokrétűség és technikai sokféleség jellemzi. Az festészet mellett a grafika és a happening egyaránt szerepel munkásságában. Performanszaiban visszatérő mágikus-rituális elemek vagy eszközök a maszkok. *Szirtes Jánosnál* a festés folyamata is akció, a kép témája maga a festés mint gesztus.

Jászai Mari-díjat kapott **Ágh Márton** díszlettervező-művész.

Ágh Márton 1991 és 1996 között díszlettervezést tanult a Budapesti Képzőművészeti

Főiskolán. Azóta számos budapesti és vidéki színházban dolgozik. Első díszlettervezése 1998-ban a Pesti Színház Pinokkió előadása volt. 2000-tól 2007-ig a Krétakör Színház előadásaihoz tervezett díszletet.

Jelentősebb munkái: Nexxt, Liliom, Megszállottak, W-Munkáscirkusz, Leonce és Léna, Hazámházám, Nézőművészeti Főiskola, Feketeország, Phaidra, Caligula, A jég, Pestiesti, Frankenstein-terv.

2009-ben a 40. Magyar Filmszemlén Életmű-díjat kapott **Kemenes Fanni** Jászai Mari-díjas jelmeztervező, érdemes művész.

Színházi munkásságát 1957-ben az Irodalmi Színpadnál kezdte. 1960–1963 között a Petőfi Színház, 1963–1975. A Vígszínház tagja, miközben a Szegedi Nemzeti Színház-

nak is tervez, elsősorban opera- és balettjelmezeket. Tervezőművészetét a biztos ízlés, elegancia, egyfajta szépségkultusz, a különböző korok ruháinak alapos ismerete, gazdag színvilág jellemzi. 1975–1987 között a József Attila Színház, 1987-től az Operett-színház munkatársa, a Képzőművészeti Egyetem tanára. Rendszeresen tervez a Magyar Televízió számára, vendégtervezője a Nemzeti Színháznak és az Operaháznak.

Jelentősebb színházi munkái: Csárdáskirálynő, A cirkuszhercegnő, Amerikai Elektra, Mária főhadnagy, Maya, Lola Blau, A muzika hangja, A miniszter félrelép, Olympia, Othello, Örült nők ketrece, Sybill, Sámson és Delila, Tosca, A víg özvegy, Tisztújítás.

Színpadi jelmezek mellett több mint 70 film és tévéjáték tervezője, a 60-as évek újító jelmezes generációjának tagja. Mesterségét „figuraalkotásnak” tartja. *A Régi idők focija* című filmben Minarik, a focimániás mosodás legendás barna kabátja ennek jellegzetes példája.

Minden műfajban és stílusban dolgozott, többek között Sándor Pállal, Mészáros Mártával, Gaál Istvánnal, Zsurzs Évával, Koltay Gáborral. Nagyon sok történelmi filmhez tervezett korhű, pazar kiállítású jelmezeket: Egri csillagok, Kárpáthy Zoltán, Egy magyar nábob, Vörös grófnő. Kísértet Lublón, 80 huszár.

A művészeknek kitüntetésekhez gratulál, további sikereket és jó egészséget kíván a

Szerkesztőség

Ágh Márton
díszlete.
Krétakör:
Pestiest

Fotó: theater.hu – Illoszky Béla

DEBRECZENI ILDIKÓ
Telefon: 06-70/389-7237

triollo
collection

WWW.JELMEZART.COM

LOGEN www.logen.hu Budapest 1004 Rózsa u. 90. Tel.: (06-1) 473-0026
e-mail: logen@logen.hu FAX (06-1) 473-0027

Színpad- és világítástechnika - Tervezése - Kivitelezése - Berendezések -